

Lovbekendtgørelse 2005-07-18 nr. 742

Sømandslov,^(*)

som ændret ved L 2006-06-08 nr. 547

Kap. I. Indledning

§ 1. Udtrykket sømand omfatter i denne lov enhver person, bortset fra skibsføreren, der er ansat af rederen til udførelse af skibstjeneste om bord i et skib i søen.(1)

Stk. 2. Ved tidsbegrænsede tjenesteaftaler forstås aftaler, hvor tidspunktet for ansættelsesforholdets udløb er fastsat ud fra objektive kriterier såsom en bestemt dato, fuldførelsen af en bestemt opgave, herunder en bestemt rejse, eller indtrædelsen af en bestemt begivenhed.(2)

§ 2. På personer, der er ansat af rederen til at udføre andet arbejde om bord end skibstjeneste,(3) samt på personer, der er ansat om bord af andre end rederen,(4) finder følgende bestemmelser anvendelse:

- 1) § 3, stk. 1 og 3, om oprettelse af skriftlig ansættelseskontrakt mv.(5)
- 2) § 4 om mindstealder, lægeundersøgelse mv.,
- 3) § 9 om ret til afsked og hjemrejse i tilfælde af graviditet,
- 4) § 18 d om søfarendes ret til tjenestefrihed som følge af tvingende familiemæssige årsager,(6)
- 5) § 19, stk. 2 og 3, om hyre, hjemrejse m m i tilfælde af skibets forlis mv.,
- 6) § 27 om omsorgspligt mv.,
- 7) § 30, stk. 5, om statens overtagelse af udgifterne til pleje og hjemrejse i tilfælde af kønssygdom eller tuberkulose,
- 8) § 31 om statens dækning af visse udgifter til syg eller skadet sømand,
- 9) § 32 om skibsførerens pligt til at sørge for begravelse mv.,
- 10) § 34, stk. 2 og 3, om statens dækning af udgifterne ved begravelse,
- 11) § 53, stk. 1 og 3, om pligten til at efterkomme ordrer og erstatte skade,
- 12) § 55 om kost- og sundhedsforhold,
- 13) § 57 om hviletid,
- 14) § 59 om adgangen til at medtage gods mv.,
- 15) § 60 om ejendele, der efterlades om bord,
- 16) § 62 om magtmidler,
- 17) § 63 om skibsførerens pligter i tilfælde af en grovere forbrydelse og
- 18) § 67, stk. 1, nr. 1, og stk. 2, om straf for visse forseelser.

Stk. 2. Industriministeren kan efter indhentet udtalelse fra de berørte rederes og søfarendes organisationer fastsætte regler om, at kun de bestemmelser, der er nævnt i stk. 1, skal anvendes på restaurationspersonale og andet personale, der er ansat i et passagerskib til betjening af passagererne.(7)

Stk. 3. De personer, der er nævnt i stk. 1 og 2, skal udføre det arbejde, som skibsføreren finder nødvendigt for skibets sikkerhed.

Stk. 4. På personer, der medtages om bord i medfør af sølovens § 70, finder stk. 1 og 3, anvendelse.(8)

Kap. II. Tjenesteaftalen mv.

1. Tjenesteaftalens indgåelse og opsigelse

§ 3. Industriministeren kan fastsætte nærmere regler om arbejdsgiverens pligt til at oprette skriftlig aftale med den ansatte, herunder om udfærdigelse af hyre- og ansættelseskontrakt, og om arbejdsgiverens

pligt til at underrette den ansatte om vilkårene for arbejdsaftalen og arbejdsvilkårene.(9)(10) Formen og indholdet af hyre- og ansættelseskontrakterne fastsættes efter indhentet udtalelse fra Skibstilsynsrådet.(11)

Stk. 2. Skibsføreren kan på rederens vegne ansætte det fornødne mandskab. Forinden maskinmandskab ansættes, skal skibsføreren, hvor det er muligt, indhente forslag fra maskinchefen. Han bør endvidere rådføre sig med den øverste styrmand om ansættelse af dæksmandskab og med hovmesteren om ansættelse af medhjælp for denne.(12)

Stk. 3. Fornyelsen af flere på hinanden følgende tidsbegrænsede tjenesteaftaler kan kun ske, hvis betingelserne i § 5, stk. 1, i lov om tidsbegrænset ansættelse er opfyldt.(13)

§ 4. Ingen under 16 år må anvendes til arbejde om bord.(14)

Stk. 2. Ingen må tiltræde eller gøre tjeneste om bord, før han med tilfredsstillende resultat har gennemgået den for sådan tjeneste foreskrevne lægeundersøgelse. Lægeundersøgelsen er gratis for sømanden. Industriministeren fastsætter regler om lægeundersøgelser.(15)

Stk. 3. Til værn for søfarende under 20 år kan industriministeren fravige bestemmelserne i §§ 5, 6, 7, 11, 19, 20, 27, 57 og 58.(16)

§ 5. Hver af parterne kan opsiges tjenesteaftalen med 7 dages varsel, med mindre andet følger af aftalen, jf. dog § 9 i lov om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse og barselorlov mv.(17) Der kan ikke aftales kortere opsigelsesvarsel for rederen end for sømanden.

§ 6. Er ikke andet aftalt om fratrædeshavn, kan tjenesteaftalen kun opsiges til ophør i dansk havn, som skibet anløber.(18) Opsigelse kan dog, medmindre andet er aftalt, kun ske til fratræden i havne på Færøerne eller i Grønland, hvis sømanden har bopæl henholdsvis på Færøerne eller i Grønland.

Stk. 2. Har sømanden ikke bopæl i Danmark, eller er han ikke forhyret i Danmark, kan tjenesteaftalen opsiges til ophør i fremmed havn, som skibet anløber, medmindre havnen alene anløbes kortvarigt for bunkring eller landsætning af syge eller skadede eller i øvrigt af hensyn til de ombordværendes, skibets eller ladningens sikkerhed.(19)

Stk. 3. (20)Såfremt en tidsbegrænset tjenesteaftale udløber, medens skibet er i søen, fortsætter den søfarendes tjenesteforhold, indtil skibet kommer til havn. Tjenesteforholdet ophører dog ikke i fremmed havn, hvor der gøres kortvarigt ophold, jf. stk. 2.

Stk. 4. Såfremt en søfarende med en tidsbegrænset tjenesteaftale forbliver i tjenesten efter, at aftalen er udløbet, og uden at ny aftale om fratrædeshavn er indgået, finder stk. 1 og 2 anvendelse.(21)

§ 7. (22) En sømand, der har gjort tjeneste på samme skib eller på skibe tilhørende samme reder(23) i 6 måneder eller på et skib registreret i Dansk Internationalt Skibsregister i 12 måneder,(24) og som har opsagt tjenesteforholdet med 1 måneds varsel eller, hvis kortere varsel er aftalt, da med dette varsel,(25) kan uanset modstående aftale fratræde i enhver havn, skibet anløber. Fratrædelse kan dog ikke ske i fremmed havn, hvor der gøres kortvarigt ophold, jf. § 6, stk. 2.

Stk. 2. Sømanden kan skriftligt samtykke i, at nye frister på indtil 6 måneder ad gangen kan begynde at løbe. Samtykke kan dog ikke gives tidligere end 1 måned før udløbet af en frist.

§ 8. En sømand, der har bopæl i Danmark, og som i de sidste 3 måneder ikke har haft adgang til at fratræde i dansk havn, har ret til fri

rejse til sin bopæl, hvis han uden afbrydelse har været i tjeneste på samme skib eller på skibe tilhørende samme reder i 6 måneder. Staten og rederen betaler hver halvdel af udgifterne ved rejsen med underhold.(26) Retten til fri hjemrejse påvirkes ikke af, at sømanden i løbet af de sidste 3 måneder, har haft adgang til at fratræde i færøsk eller grønlandsk havn, medmindre han har bopæl på Færøerne eller i Grønland.(27)

Stk. 2. Sømanden skal dog fortsætte tjenesten i indtil 1 måned, hvis det kan forventes, at skibet inden for den tid kommer til en havn, hvorfra hjemrejsen kan ordnes væsentligt billigere eller lettere.

Stk. 3. Fratræder sømanden efter egen opsigelse eller afskedsbegæring, skal krav om fri hjemrejse fremsættes senest samtidig med opsigelsen eller begæringen om afsked.

Stk. 4. Hjemrejsen ordnes af konsulen eller, hvis der ikke er dansk konsul på stedet, af skibsføreren. Ordner konsulen hjemrejsen, skal skibsføreren på forlangende stille sikkerhed for rederens andel af udgifterne.(28)

2. Sømandens ret til at kræve afsked(29)

§ 9. En gravid søfarende har ret til at kræve afsked, når det af hensyn til hende selv, den forestående fødsel eller barnet må anses for påkrævet. Industriministeren kan fastsætte regler om retten til at fratræde og om ret til fri rejse med underhold til den pågældendes bopæl i Danmark for statens regning.(30)

§ 10. En sømand kan kræve afsked, hvis han efter forhyringen får underretning om, at han på andet skib kan få stilling af højere grad end den, han har, eller anden stilling af væsentlig betydning for ham.(31) eller om andre omstændigheder, som gør det til en velfærdssag for ham at kunne fratræde.(32) Bliver skibet derved usødygtigt, kan sømanden dog kun kræve afsked efter 1. pkt., hvis en kvalificeret mand kan skaffes i hans sted.

Stk. 2. Sømanden skal erstatte rederen udgifterne ved at skaffe en ny mand efter stk. 1. Erstatningen kan nedsættes eller bortfalde under hensyn til sømandens resterende tjenestetid og omstændighederne i øvrigt.(33)

§ 11. Sømanden har ret til at kræve afsked, hvis:

- 1) skibet er usødygtigt,(34) eller mandskabets opholdsrum er sundhedsfarlige(35) og skibsføreren ikke sørger for, at manglerne afhjælpes,
- 2) skibsføreren i strid med § 56 undlader at lade skibet syne, eller
- 3) sømanden har været udsat for mishandling om bord på skibet, uden at skibsføreren trods kendskab hertil har ydet ham beskyttelse.(36)

Stk. 2. En sømand, der fratræder efter stk. 1, har ret til erstatning og fri rejse med underhold efter § 18, stk. 1 og 2.

§ 12. (37) Sømanden har ret til at kræve afsked, hvis det efter forhyringen viser sig,(38) at der hersker ondartet epidemi i en havn, som skibet skal anløbe.

Stk. 2. Det påhviler skibsføreren ved opslag eller på anden måde at gøre mandskabet bekendt med skibets rejseplan og med ændringer heri.

Stk. 3. Krav om afsked skal fremsættes snarest efter, at sømanden har fået kundskab om forholdet. Hvis rejsen ikke er påbegyndt, har sømanden ret til at fratræde straks og ellers i den første havn eller red, skibet anløber.(39) Skal skibet ikke anløbe nogen havn eller red, forinden det må forventes at passere områder, hvor der hersker tilstande som nævnt i stk. 1, skal skibsføreren efter sømandens anmodning give denne adgang til at fratræde, såfremt der opstår mulighed for at landsætte den pågældende.

Stk. 4. Fratræder sømanden, betaler rederen tre fjerdedele og sømanden en fjerdedel af udgifterne til rejse med underhold til hjemstedet eller

efter rederens bestemmelse til forhyringsstedet.(40) Staten refunderer en tredjedel af det beløb, som rederen har betalt til sømandens udgifter til rejse med underhold til hjemstedet eller til forhyringsstedet.

Stk. 5. Stk. 4 finder ikke anvendelse, hvis der kan skaffes sømanden tilsvarende stilling på andet dansk skib på fratrædelsesstedet.

§ 13. Er en sømand forhyret for en bestemt rejse og denne bliver væsentligt forandret, kan han kræve afsked. § 12, stk. 3, 1. og 2. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Fratræder sømanden, har han ret til hyre for en måned efter tjenesteforholdets ophør.(41) Desuden har han ret til fri rejse med underhold til forhyringsstedet, hvis han fratræder, før rejsen er begyndt, og ellers til det aftalte fratrædelsessted.

§ 14. Mister skibet retten til at føre dansk flag,(42) kan sømanden kræve afsked, hvis ikke andet følger af aftalen.(43)(44)

Stk. 2. Det samme gælder, hvis skibet overtages af en anden dansk reder og sømanden på forespørgsel af skibsføreren snarest meddeler, at han ikke ønsker at fortsætte tjenesteforholdet hos den nye reder.

Stk. 3. Ophører sømandens tjenesteforhold efter stk. 1, har han ret til erstatning og fri rejse med underhold efter § 18, stk. 1 og 2.

§ 15. En sømand, der efter aftalen eller efter bestemmelse i dette kapitel har ret til at fratræde, skal forblive i tjenesten for at yde bistand ved arbejde, som nødvendigt må udføres, når skibet kommer i havn, dog ikke ud over 48 timer efter ankomsten. Dette gælder dog ikke ved tjenestefrihed efter § 18 d, stk. 1.(45)

Stk. 2. Skal søforklaring afgives,(46) skal han mod hyre og underhold blive på stedet, til forklaringen er afgivet.

3. Skibsførerens ret til at afskedige en sømand(47)

§ 16. Skibsføreren kan(48) afskedige en sømand, der som følge af sygdom eller legemsskade for længere tid er uskikket til at udføre sit arbejde, jf. dog § 9 i lov om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse og barselorlov mv., eller lider af en sygdom, der medfører fare for de ombordværende. §§ 29 og 30 om ret til hyre mv. finder anvendelse.(49)

§ 17. Skibsføreren kan afskedige en sømand, hvis han:

- 1) er uduelig til sin tjeneste,
- 2) ikke kommer om bord i rette tid(50) og skibet skal afgå, eller en anden må antages i hans sted,
- 3) forser sig groft i tjenesten, såsom(51) ved gentagen ulydighed,(52) voldsom adfærd mod andre ombordværende eller beruselse,(53)
- 4) gør sig skyldig i tyveri eller anden grov forbrydelse,
- 5) udsætter skibet for alvorlige vanskeligheder ved at skjule nogen om bord,
- 6) skjuler gods om bord, som er toldpligtigt, eller som det er forbudt at udføre fra afgangsstedet eller at indføre til bestemmelsesstedet,(54) eller
- 7) indbringer en tvist om tjenesteforholdet for udenlandsk myndighed.

Stk. 2. Vil skibsføreren afskedige en sømand efter stk. 1, nr. 3-7,(55) skal han meddele sømanden dette snarest og senest inden 7 dage(56) efter, at han har fået kundskab om det forhold, der begrunder afskeden, medmindre særlige grunde gør en overskridelse af denne frist nødvendig.

Stk. 3. Afskediges en sømand efter stk. 1, har han ikke ret til hyre for længere tid, end han har gjort tjeneste. Hvis det ved afsked efter stk. 1, nr. 2, viser sig, at sømanden er uden skyld, og han er uarbejdsdygtig på grund af sygdom eller legemsskade, har han dog ret til hyre efter § 29, stk. 2.

§ 18. Afskediges en sømand uden sådan grund, som nævnes i § 16 eller § 17, har han ret til hyre for 2 måneder⁽⁵⁷⁾ efter tjenesteforholdets ophør, såfremt almindelige erstatningsregler ikke hjemler ret til et større beløb.⁽⁵⁸⁾

Stk. 2. Er et bestemt fratrædelsessted aftalt, har han desuden ret til fri rejse med underhold til dette. Kan tjenestaftalen efter § 6 kun opsiges til ophør i dansk havn, har han ret til fri rejse med underhold til sådan havn eller, hvis han har bopæl i Danmark, til bopælen.

Stk. 3. Fratræder en sømand efter opsigelse på aftalt eller i medfør af § 6 bestemt fratrædelsessted efter skibsførerens bestemmelse før opsigelsesfristens udløb med hyre og underhold til fristens udløb, finder stk. 1 og 2 ikke anvendelse.⁽⁵⁹⁾

3 a. Sømandens ret til at fratræde tjenesten ved krigsfare mv.

§ 18a. (60) Sømanden har ret til at fratræde tjenesten om bord straks og ellers i første havn eller red, skibet anløber, hvis skibet inden afgang fra havn får ordre til at sejle til et område, hvor

- 1) der er fare for, at skibet vil blive opbragt af krigsførende, udsat for krigsskade eller en faretruende situation,⁽⁶¹⁾ der kan ligestilles hermed, eller
- 2) sådan fare er blevet væsentlig forøget.⁽⁶²⁾

Stk. 2. Hvis skibet efter afgang fra havn får ordre til at sejle til et område som nævnt i stk. 1, nr. 1, har sømanden altid ret til at fratræde tjenesten om bord.⁽⁶³⁾

Stk. 3. Hvis der efter skibets afgang fra sidste havn opstår en situation som nævnt i stk. 1, nr. 2, har sømanden ret til at fratræde tjenesten om bord, såfremt der af anden grund etableres forbindelse med land.⁽⁶⁴⁾

Stk. 4. Det påhviler skibsføreren ved opslag eller på anden måde at gøre besætningen bekendt med skibets rejseplan og med ændringer heri.

Stk. 5. Krav om at fratræde tjenesten om bord skal fremsættes snarest efter, at sømanden har fået kundskab om forholdet.

§ 18b. Fratræder sømanden efter bestemmelserne i § 18 a, kan hver af parterne, uanset hvad der er bestemt i § 6 om fratrædelseshavn, opsiges tjenesteforholdet med det aftalte eller det i § 5 eller § 37 nævnte opsigelsesvarsel.⁽⁶⁵⁾

Stk. 2. (66) Opsiges tjenesteforholdet i medfør af stk. 1, betaler rederen 65 pct., staten 25 pct. og sømanden 10 pct. af udgifterne til rejse med underhold til hjemstedet eller efter rederens bestemmelse til forhyringsstedet. Rederen udlægger statens andel, der refunderes af Søfartsstyrelsen.

Stk. 3. Stk. 2 finder ikke anvendelse, hvis der kan skaffes sømanden tilsvarende stilling på et andet dansk skib på fratrædelsesstedet.

Stk. 4. Under ophold på fratrædelsesstedet betaler rederen udgifterne til sømandens underhold.⁽⁶⁷⁾

Stk. 5. Så længe tjenesteforholdet består, finder § 35 tilsvarende anvendelse for skibsansatte.⁽⁶⁸⁾

3 b. Søfarendes fritagelse for tjeneste mv i forbindelse med graviditet og barsel⁽⁶⁹⁾

§ 18c. Industriministeren fastsætter nærmere regler om søfarendes fritagelse for tjeneste om bord på grund af graviditet og barsel.⁽⁷⁰⁾

Stk. 2. En søfarende, der fratræder på grund af graviditet, eller som kræver afsked efter § 9, har ret til graviditets-/barselhyre. Dette gælder kun så længe hun ikke har andet arbejde, og højst 2 måneder fra fratrædelsestidspunktet.⁽⁷¹⁾

Stk. 3. Er den søfarendes tjenestaftale tidsbegrænset,⁽⁷²⁾ kan rederens pligt til at betale hyre efter stk. 2 dog ikke strækkes ud over det tidspunkt, hvor ansættelsesforholdet i henhold til aftalen ophører.⁽⁷³⁾

3 c. Søfarendes ret til tjenestefrihed som følge af tvungende familiemæssige årsager⁽⁷⁴⁾

§ 18d. En søfarende har ret til tjenestefrihed uden hyre,⁽⁷⁵⁾ når tvungende familiemæssige årsager gør sig gældende i tilfælde af sygdom eller ulykke, som gør den søfarendes umiddelbare tilstedeværelse påtrængende nødvendig i hjemmet (force majeure).

Stk. 2. Under tjenestefriheden kan den søfarende, uanset hvad der er bestemt i § 6 om fratrædelseshavn, opsiges tjenesteforholdet med det aftalte eller det i § 5 eller § 37 nævnte opsigelsesvarsel.

4. Tjenesteforholdets ophør ved tab af skibet

§ 19. Går skibet tabt ved søulykke, eller anses det efter søulykke for uistandsætteligt,⁽⁷⁶⁾ ophører en sømands tjenesteforhold, hvis ikke andet følger af aftalen.⁽⁷⁷⁾ Mod hyre og underhold skal han dog deltage i bjærgningen og blive på stedet, til søforklaring er afgivet.⁽⁷⁸⁾

Stk. 2. Ophører tjenesteforholdet som nævnt, har sømanden ret til nødvendig beklædning samt fri rejse med underhold til sin bopæl for rederens regning.⁽⁷⁹⁾

Stk. 3. (80) Under den i stk. 2 nævnte hjemrejse har sømanden ret til hyre. Han har endvidere ret til hyre⁽⁸¹⁾ for den tid, han er arbejdsløs⁽⁸²⁾ som følge af forliset, dog højst for 2 måneder ud over den tid, for hvilken han får hyre efter stk. 1.

5. Visse fællesregler ved fratrædelse

§ 20. Hvis myndighederne i en fremmed havn, hvor en sømand skal fratræde, nægter ham adgang til landet eller betinger hans adgang dertil af en sikkerhed, som han ikke kan stille, skal han forblive i tjenesten, indtil skibet kommer til en havn, hvor fratrædelse kan finde sted. Han har også ret til at forblive i tjenesten, hvor dette ikke vil virke urimeligt.⁽⁸³⁾

6. Beregning og udbetaling af hyre

§ 21. Hyren løber fra og med den dag, sømanden tiltræder tjenesten om bord. Hvis han på forlangende af rederen afleverer søfartsbog eller pas forinden eller må foretage rejse fra forhyringsstedet for at komme til skibet, løber hyren dog fra og med den dag, da afleveringen finder sted eller rejsen påbegyndes.⁽⁸⁴⁾

Stk. 2. Hyren løber til og med den dag, tjenesten ophører, eller, hvis fratrædelse sker efter nævnte dag, til og med fratrædelsesdagen.⁽⁸⁵⁾

Stk. 3. Hyre betales ikke for tid, i hvilken sømanden uberettiget unddrager sig sin tjeneste.⁽⁸⁶⁾

§ 22. Ved beregning af hyre for en del af en måned regnes den pr. dag til 1/30 af den månedlige hyre.

Stk. 2. Er hyren aftalt til et bestemt beløb for rejsen, lægges den i tjenestaftalen optagne angivelse af rejsens antagelige varighed til grund i tilfælde, hvor hyre skal beregnes efter tid.

Stk. 3. Selv om rejsen kommer til at vare kortere tid end forudsat ved forhyringen, har sømanden krav på hele den aftalte hyre. Kommer rejsen til at vare længere end forudsat, har han krav på et forholdsmæssigt tillæg, hvis ikke andet er aftalt.

§ 23. Bliver en rejse helt eller delvis udført med mindre mandskab end forudsat ved forhyringen, eller bliver det arbejdsdygtige mandskab formindsket under rejsen, fordeles sparet hyre⁽⁸⁷⁾ for den tid, skibet er i søen, ligeligt⁽⁸⁸⁾ mellem sømændene af den formindskede mandskabsgruppe.⁽⁸⁹⁾ medmindre det godtgøres, at formindskelsen ikke har påført gruppen forøget arbejde.⁽⁹⁰⁾

Stk. 2. I den sparede hyre fradrages de øgede udgifter til overtidsbetaling, der skyldes formindskelsen af mandskabet.⁽⁹¹⁾

Stk. 3. En sømands ret til andel i sparet hyre kan ikke overstige den hyre, han selv modtager.

Stk. 4. Er der kun én styrmand tilbage, deles sparet styrmandshyre lige mellem ham og skibsføreren.

§ 24. En sømand kan kun kræve hyre udbetalt, når skibet ligger i havn, og i samme land(92) ikke oftere end hver syvende dag.

Stk. 2. Hyre udbetales kontant, medmindre sømanden forlanger anvisning på rederen. Udbetaling kan kræves i stedets mønt efter dagens kurs.

Stk. 3. En sømand kan kræve hyre udbetalt i form af månedlige træk til en bestemt person i Danmark eller indsat i dansk pengeinstitut. Han kan dog ikke kræve udbetaling efter flere end tre sideløbende træksedler.

Stk. 4. En sømand kan uden afgift sende hyre fra udlandet til Danmark gennem dansk konsul. Forsendelsen sker på statens regning og risiko.

§ 25. Uden sømandens samtykke kan der foruden for sådanne beløb, som det i henhold til særlig lovbestemmelse(93) er pålagt rederen at tilbageholde, kun gøres i fradrag i hyren for beløb til dækning af erstatningsansvar, som en sømand har pådraget sig i tjenesten. Fradrag skal ske i hyre, der udbetales sømanden, fremfor i hyre, der udbetales som træk, medmindre sømanden bestemmer andet.(94)

§ 26. Der skal udleveres sømanden en månedlig opgørelse over indtjent hyre med tillæg, udbetalt hyre og den kurs, der er lagt til grund, hvis udbetaling er sket i anden mønt end den aftalte.(95)

7. Sygepleje og sygehyre mv.

§ 27. (96) En sømand skal lade sig undersøge af en læge, når skibsføreren forlanger det.(97)

Stk. 2. Skibsføreren skal så vidt muligt lade sømanden undersøge af en læge, hvis der er grund til at antage, at sømanden er syg.

Stk. 3. Lægeundersøgelser efter stk. 1 og 2 foretages uden udgift for sømanden.

Stk. 4. Er en sømand syg eller kommet til skade, skal skibsføreren sørge for, at han om bord eller i land får forsvarlig pleje, derunder underhold, lægehjælp og lægemidler.(98)

Stk. 5. Er der grund til at antage, at en sømand lider af en sygdom, som medfører fare for de ombordværende, skal skibsføreren lade ham bringe i land, hvis betryggende foranstaltninger mod faren ikke kan træffes om bord.

Stk. 6. Kan en syg eller tilskadekommet sømand ikke selv tage vare på sine ejendele, skal skibsføreren drage omsorg for dem.

Stk. 7. Bliver en syg eller tilskadekommet sømand efterladt i udlandet, skal skibsføreren overgive ham til konsulens forsorg eller, hvis der ikke er dansk konsul på stedet, på anden måde skaffe ham forsvarlig pleje og underrette nærmeste danske konsul. Hvis sømanden ønsker det, skal skibsføreren underrette hans nærmeste pårørende.

§ 28. Når skibsføreren i udlandet efterlader en syg eller skadet sømand til dansk konsuls forsorg, kan konsulen kræve sikkerhed(99) for de udgifter, som rederen skal betale efter §§ 30 og 34 i forbindelse med en sømands pleje og begravelse.

Stk. 2. Skibsføreren skal overgive konsulen beløb, som sømanden har krav på, eller som han kan få krav på efter § 29.

Stk. 3. Hyrebeløb, som sømanden har krav på, kan han kræve udbetalt, medmindre beløbene må påregnes at medgå til dækning af udgifter for sømandens regning, eller han er i en tilstand, der gør ham uegnet til at varetage sine anliggender.(100)

§ 29. Under tjenesten har sømanden ret til hyre, selv om han er uarbejdsdygtig som følge af sygdom eller legemsskade.(101)

Stk. 2. Er sømanden syg eller skadet ved tjenestens ophør, løber hyren videre, så længe han er uarbejdsdygtig, dog højst 2 måneder.(102) Er bestemte tegn på sygdom eller legemsskade ikke påvist, har han dog ikke ret til hyre i flere dage, end han har været i tjenesten.(103) Skyldes uarbejdsdygtigheden kønssygdom, betales hyren af staten.(104)

Stk. 3. Sømanden har ikke ret til hyre efter stk. 1 eller 2 for den tid, han er uarbejdsdygtig som følge af sygdom eller skade, han svigagtigt har fortiet ved sin ansættelse. Det samme gælder, hvis han efter ansættelsen forsætligt eller ved grov uagtsomhed pådrager sig en legemsskade eller sygdom, bortset fra kønssygdom.

§ 30. (105) Under tjenesten(106) bærer rederen med de i stk. 4-6 anførte undtagelser alle udgifter ved en sømands pleje.

Stk. 2. Er sømanden syg eller skadet ved tjenestens ophør,(107) har han med de i stk. 4-6 anførte undtagelser ret til pleje for rederens regning i indtil 12 uger, dog ikke ud over 2 uger efter, at han er ankommet til det land, hvor han har bopæl.(108) Tiden regnes fra fratrædelsesdagen eller, hvis han ikke afmønstres, fra den dag, da skibet afsejler.

Stk. 3. Fratræder en sømand på grund af sygdom eller legemsskade, eller lider han ved fratrædelsen af sådan sygdom eller skade, som kan foranledige tjenestens ophør,(109) har han desuden ret til fri rejse med underhold for rederens regning til hjemstedet.(110) Har sømanden ikke bopæl i Danmark, kan rederen dog i stedet vælge at give sømanden fri rejse med underhold til det sted, hvor sømanden opholdt sig, da han blev forhyret, medmindre myndighederne på dette sted nægter ham adgang til landet eller betinger hans adgang dertil af en sikkerhed, som han ikke kan stille.(111)

Stk. 4. Sømanden har ikke ret til pleje eller fri rejse efter stk. 1-3, hvis han svigagtigt har fortiet sygdommen eller legemsskaden ved sin ansættelse. Det samme gælder, hvis han efter ansættelsen forsætligt eller ved grov uagtsomhed pådrager sig en skade eller sygdom,(112) bortset fra kønssygdom.(113)

Stk. 5. Hvis en sømand, der har bopæl i Danmark, lider af kønssygdom eller tuberkulose, betaler staten udgifterne ved den i stk. 2 og 3, jf. stk. 4, nævnte pleje og hjemrejse.

Stk. 6. Rederen eller staten er fritaget for at betale udgifterne efter stk. 2 og 3, jf. stk. 4, i det omfang sømanden er sikret i en fremmed sygekasse,(114) sygeforening, privat forsikringssselskab eller social tryghedsordning.(115)

§ 31. Har skibsføreren i forbindelse med syg eller skadet sømands fratreden i udlandet været nødt til at afholde udgifter til hjemsendelse eller pleje eller til anden hjælp ifølge forsorgsretlig forskrift,(116) som ikke efter dansk ret påhviler rederen, og som ikke kunne være undgået gennem bistand af dansk konsul,(117) kan erstatning kræves af staten.

8. Død og begravelse

§ 32. Dør en sømand, skal skibsføreren underrette hans nærmeste pårørende og sørge for hans begravelse eller ligbrænding. Indtræffer dødsfaldet i udlandet, skal tillige nærmeste danske konsul underrettes. Finder ligbrænding sted, skal skibsføreren sørge for hjemsendelse af asken.

Stk. 2. Skibsføreren skal snarest muligt lade optage en fortegnelse over, hvad den afdøde har efterladt om bord. Fortegnelsens rigtighed skal bekræftes af 2 personer. Indtræffer dødsfaldet i udlandet, skal skibsføreren aflevere fortegnelsen til nærmeste danske konsul. Kan de efterladte ejendele ikke uden ulempe beholdes om bord, skal de overgives til konsulen.(118)

§ 33. Dør en sømand, løber hyren til og med dødsdagen, hvis den ikke ifølge bestemmelse i dette kapitel er ophørt at løbe tidligere.

Stk. 2. Bliver skibet borte, uden at det kan oplyses, når ulykken indtraf, løber hyren videre til udløbet af den tid, som i almindelighed medgår for et skib, som det forulykkede til en rejse på samme årstid fra det sted, hvorfra man sidst havde efterretning om skibet, og til bestemmelsesstedet.(119)

Stk. 3. Dør en sømand under tjenesten, har den efterlevende ægtefælle(120) eller(121) børn under 18 år, over for hvem sømanden har forsørgerpligt, ret til hyre for 1 måned. Har sømanden ved dødsfaldet haft

uafbrudt ansættelse i rederens tjeneste i henholdsvis 2 eller 3 år, betales dog hyre for henholdsvis 2 eller 3 måneder.(122) Det samme gælder, hvis sømanden dør, mens han har ret til hyre efter § 29, stk. 2. I så fald kan rederen dog fradrage hyre, som han har betalt eller skal betale efter nævnte bestemmelse.

§ 34. Rederen betaler udgifterne ved en sømands begravelse eller ved ligbrænding samt hjemsendelse(123) og gravsætning af asken, hvis sømanden dør under tjenesten, eller mens han endnu har ret til pleje efter § 30 stk. 2.

Stk. 2. Staten betaler de udgifter, der er nævnt i stk. 1, hvis sømanden dør, mens han har ret til pleje efter § 30, stk. 5.

Stk. 3. § 30, stk. 6, og § 31 om rederens eller statens fritagelse for at betale visse udgifter ved pleje af en syg eller skadet sømand finder tilsvarende anvendelse, for så vidt angår udgifter i forbindelse med en sømands død.

9. Særlige regler om rederiansættelse(124)

§ 35. Er det aftalt, at sømandens tjenesteforhold er knyttet til rederiet, således at sømandens ansættelse hos rederen skal fortsætte, selv om tjenesten på det enkelte skib ophører, finder § 18 d om tjenestefrihed uden hyre og bestemmelserne om hyre i § 18 c, stk. 2 og 3, § 29 og § 33, stk. 3, anvendelse, selv om sømanden ikke gør tjeneste på et af rederiets skibe på det tidspunkt, hvor tjenestefrihed eller orlov begynder eller uarbejdsdygtighed eller dødsfald indtræder. § 30 og § 34 finder tilsvarende anvendelse, forudsat at sygdommen, legemsskaden eller dødsfaldet indtræder under et af rederen beordret ophold uden for den søfarendes hjemland.

Stk. 2. Retten til pleje omfatter dog alene pleje uden for hjemlandet i indtil 12 uger efter sygdommen eller skaden er indtrådt.(125) § 29 finder ikke anvendelse i tilfælde, hvor sygdommen indtræder under graviditets- og/eller barselorlov.(126)

10. Særlige bestemmelser om skibsofficerers tjenesteaftaler

§ 36. For skibsofficerers tjenesteaftaler gælder de foranstående bestemmelser med de ændringer og tilføjelser, der følger af §§ 37-45.

Stk. 2. Ved skibsofficerer forstås hovmestre, maskinmestre, radiotelegrafister og styrmænd. *Stk. 1* og §§ 37-45 finder også anvendelse på andre af rederen til skibstjeneste ansatte funktionærer, der har tilsvarende ledende stillinger.(127)

§ 37. Hver af parterne kan opsiges tjenesteaftalen med 3 måneders varsel, med mindre andet følger af aftalen, jf. dog § 9 i lov om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse og barselorlov mv. Tidsbegrænsede tjenesteaftaler kan i de første 6 måneder efter tjenesteforholdets begyndelse af parterne opsiges med 1 måneders varsel, medmindre andet følger af aftalen. Tidsbegrænsede tjenesteaftaler af rent midlertidig karakter kan dog i den første måned opsiges med 7 dages varsel, medmindre andet følger af aftalen.(129)

Stk. 2. Der kan ikke aftales kortere opsigelsesvarsel for rederen end 1 måned i det første ansættelsesår og 3 måneder i de følgende.(128) Dette gælder dog ikke, såfremt rederen godtgør, at der er truffet aftale om tjeneste af rent midlertidig karakter og tjenesteaftalen ikke varer ud over 1 måned.(130)

§ 38. Bliver en skibsofficer på grund af sygdom eller legemsskade for længere tid ude af stand til at udføre sit arbejde, eller lider han af en sygdom, der medfører fare for de ombordværende, kan han opsiges, uanset hvad der i tjenesteaftalen er bestemt om fratrædelsessted.

§ 39. Skibsofficerens ret til at fratræde tjenesten efter § 7 er betinget af, at han har opsagt tjenesteforholdet med 3 måneders varsel, eller hvis et kortere varsel er aftalt, da med dette.(131)

§ 40. (132) Var tjenesteforholdet opsagt, da skibsofficeren blev uarbejdsdygtig, eller opsiges det herefter, finder § 29, stk. 2, jf. § 35, om ret til sygehyre efter tjenesteforholdets ophør kun anvendelse, hvis opsigelsesfristen udløber, inden 2 måneder er forløbet, efter at han fratrådte tjenesten om bord. Retten til sygehyre ophører i så fald 2 måneder efter fratrædelsen. Er skibsofficeren blevet uarbejdsdygtig på et tidspunkt, da han ikke var i tjeneste på et af rederiets skibe, regnes de 2 måneder fra det tidspunkt, uarbejdsdygtigheden indtrådte.

§ 41. § 35, jf. § 40, om ret til sygehyre mv. finder anvendelse, uanset at en skibsofficers tjenesteforhold ikke er knyttet til et rederi, således at hans ansættelse hos rederen skal fortsætte, selv om tjenesten på det enkelte skib ophører.(133)

§ 42. Opsiges en skibsofficer, der har haft uafbrudt ansættelse i det pågældende rederi i 12, 15 eller 18 år, skal rederen ved officerens fratrædelse betale et beløb svarende til henholdsvis 1, 2 eller 3 måneders hyre.(134)

Stk. 2. (135) *Stk. 1* finder ikke anvendelse, hvis skibsofficeren ved fratrædelsen vil oppebære folkepension.

Stk. 3. Hvis officeren ved fratrædelsen vil oppebære en alderspension fra rederen, og hvis officeren er indtrådt i den pågældende pensionsordning før det fyldte 50. år, bortfalder fratrædelsesgodtgørelsen.

Stk. 4. *Stk. 3* finder ikke anvendelse, hvis der den 1. juli 1997 ved kollektiv overenskomst er taget stilling til spørgsmålet om nedsættelse eller bortfald af fratrædelsesgodtgørelsen som følge af alderspension fra rederen.

Stk. 5. *Stk. 1* gælder også, hvis skibsofficeren afskediges uberettiget.(136)

§ 43. (137) Hvis opsigelse af en skibsofficer, der har været uafbrudt beskæftiget i det pågældende rederi i mindst 1 år før opsigelsen, ikke kan anses for rimeligt begrundet(138) i officerens eller rederiets forhold, skal rederen betale en godtgørelse. Denne fastsættes under hensyn til officerens ansættelsestid og sagens øvrige omstændigheder, men kan ikke overstige 3 måneders hyre.

Stk. 2. Såfremt en skibsofficer ved opsigelsen har været uafbrudt beskæftiget i det pågældende rederi i mindst 10 år, kan den godtgørelse, der er nævnt i stk. 1, udgøre indtil 4 måneders hyre. Efter 15 års uafbrudt beskæftigelse i rederiet kan godtgørelsen udgøre indtil 6 måneders hyre.

Stk. 3. *Stk. 1* og 2 gælder også, hvis skibsofficeren afskediges uberettiget.

§ 44. Bliver en skibsofficer på grund af sygdom eller legemsskade ude af stand til at udføre sit arbejde, betragtes dette som lovligt forfald,(139) medmindre han ved sin ansættelse svigagtigt har fortiet sygdommen eller legemsskaden, eller han efter ansættelsen forsætligt eller ved grov uagtsomhed har pådraget sig sygdommen eller legemsskaden.

§ 45. (140) Afskediges en skibsofficer uden sådan grund, som nævnt i § 17, har skibsofficeren ret til hyre for 3 måneder efter tjenesteforholdets ophør, med mindre almindelige erstatningsregler hjemler ret til et større beløb. I øvrigt finder § 18 om ret til fri rejse og om fratrædelse før opsigelsesfristens udløb anvendelse.

11. Skibsførerens tjenesteaftale

§ 46. Rederen skal sørge for, at der oprettes skriftlig aftale med skibsføreren om ansættelsesvilkårene. Bestemmelsen i § 3, stk. 1, finder tilsvarende anvendelse.(141)

§ 47. Rederen kan dog til enhver tid afskedige(142) skibsføreren, jf. dog § 9 i lov om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse og barselorlov mv.

Stk. 2. Afskediges skibsføreren på grund af uduelighed, uredelighed eller grov eller oftere gentagen fejl eller forsømmelse i tjenesten,(143) tilkommer der ham ikke hyre for længere tid, end han har gjort tjeneste.
Stk. 3. I øvrigt finder §§ 37-38 om tjenesteforholdets ophør ved opsigelse og §§ 40-45 om ret til hyre mv. anvendelse.

§ 48. Går skibet tabt ved en søulykke, eller anses det efter søulykke for ustandsætteligt,(144) ophører skibsførerens tjenesteforhold, hvis ikke andet følger af aftalen. Mod hyre og underhold skal han dog blive på stedet og sørge for ordningen af de anliggender, som vedrører skibet, de ombordværende eller lasten.

Stk. 2. § 19, stk. 2 og 3, finder tilsvarende anvendelse.

§ 49. For skibsføreren gælder med de fornødne lempelser:

- 1) § 4, stk. 2, om lægeundersøgelse,
- 2) § 6, stk. 1, om fratrædelsessted,
- 3) § 7, stk. 1, jf. § 39, om fratrædelse efter 6 måneder,(145) hvis ikke andet er aftalt,
- 4) § 8 om fri hjemrejse efter 6 måneders tjeneste,
- 5) § 14, stk. 1, jf. stk 3, om ret til at kræve afsked, hvis skibet mister retten til at føre dansk flag,
- 6) § 18 c om søfarendes graviditet og barsel,
- 7) § 18 d om søfarendes ret til tjenestefrihed som følge af tvingende familiemæssige årsager,
- 8) §§ 29 og 30, jf. §§ 35, 40 og 41, om hyre, pleje og fri rejse i tilfælde af sygdom eller legemsskade,(146)
- 9) § 31 om rederens adgang til af staten at få erstattet visse udgifter,
- 10) §§ 32 og 34 om begravelse eller ligbrænding og om behandling af efterladenskaber,
- 11) § 33, stk. 3, jf. §§ 34 og 41, om efterhyre ved død, og
- 12) § 57 om hviletid(147) og
- 13) § 61 om erstatning for tab af ejendele.

§ 50. Er det aftalt, at skibsføreren har ret til andel i skibets fragt (kaplak) eller i anden indtægt af rejsen, herunder godtgørelse for overlige tid, eller andel i rederens overskud (tantieme), skal rederen betale en forholdsmæssig del af den aftalte ydelse, hvis tjenesteforholdet ophører før rejsens slutning eller regnskabsårets udløb.

Stk. 2. Har skibsføreren ret til hyre for længere tid, end han har været i tjenesten, betales de ydelser, som er nævnt i stk. 1, for tiden efter tjenesteforholdets ophør med det beløb, hvormed det dobbelte af øverste styrmands hyre overstiger skibsførerens faste hyre.

Kap. III. Skibstjenesten

1. Ledelsen af arbejdet om bord

§ 51. Skibsføreren har den højeste myndighed om bord.(148)

§ 52. Ved fordelingen af arbejdet skal der tages hensyn til hver enkeltets stilling om bord(149) og så vidt muligt til hans faglige dygtiggørelse.(150)

2. Almindelige tjenesteplichter

§ 53. En sømand skal efterkomme ordrer, han modtager i tjenesten,(151) og skal ved tydeligt svar tilkendegive, at han har forstået disse. Han skal endvidere følge de forskrifter, der gives for ordenen om bord.

Stk. 2. Bliver en sømand forhindret i at komme om bord i rette tid,(152) skal han straks underrette skibsføreren.

Stk. 3. Sømanden skal erstatte den skade, han forvolder ved fejl eller forsømmelse i tjenesten.(153)

3. Værn mod ulykker og sundhedsfare

§ 54. (Ophævet).(154)

4. Kost og sundhedsforhold

§ 55. Skibsføreren skal sørge for, at mandskabet får god og tilstrækkelig kost. Industriministeren kan fastsætte regler herom.(155)

Stk. 2. Hvis skibsføreren anser det for nødvendigt at formindske kosten under rejsen, har mandskabet krav på erstatning.

Stk. 3. Skibsføreren må ikke for egen regning påtage sig mandskabets forplejning.

Stk. 4. Skibsføreren skal føre tilsyn med sundhedsforholdene og renligheden om bord. Industriministeren kan fastsætte regler herom.(156)

5. Sødygtighedssyn

§ 56. Hvis over halvdelen af mandskabet klager over skibets sødygtighed til den forestående rejse, skal(157) skibsføreren lade afholde kontrolsyn efter reglerne i lov om tilsyn med skibe.(158) I fremmed havn, hvor kontrolsyn efter disse regler ikke kan afholdes, skal skibsføreren henvende sig til vedkommende stedlige myndighed med anmodning om udmeldelse af synsmænd.

Stk. 2. Det samme gælder, hvis maskinchefen eller den øverste styrmand fremsætter tilsvarende klage med hensyn til de dele af skibet, dets tilbehør eller udrustning, som han har tilsyn med.

Stk. 3. Viser det sig ved synet, at klagen har savnet rimelig grund, erstattes tabet efter § 53, stk. 3.(159)

Stk. 4. Afholdes syn efter stk. 1 og 2 i udlandet, skal den stedlige danske konsul, hvis sagen har været forelagt ham, og ellers skibsføreren straks indsende beretning til Industriministeriet.(160)

6. Hviletid mv.

§ 57. (161) Søfarende skal have regelmæssige, uafbrudte hvileperioder, der er tilstrækkeligt lange til at sikre sundheden og sikkerheden. Økonomi- og erhvervsministeren fastsætter regler om søfarendes hvile- og arbejdstid. Bestemmelserne om arbejdstid finder ikke anvendelse på handelsskibe.

7. Sømandens ret til at gå i land i fritiden

§ 58. En sømand har under skibets ophold i havn eller på sikker ankerplads ret til at gå i land i sin fritid, medmindre det er nødvendigt,(162) at han bliver om bord af hensyn til skibets, de øvrige ombordværendes eller ladningens sikkerhed, udførelse af nødvendigt skibsarbejde eller skibets forestående afrejse eller forhaling.

Stk. 2. Skibsføreren skal, hvis det under hensyn til omkostningerne og andre omstændigheder er rimeligt, uden udgift for mandskabet sørge for bådforbindelse med land.(163)

8. Sømandens ejendele m m

§ 59. En sømand kan medtage ting til personligt brug(164) i rimeligt omfang, hvis det ikke kan medføre ulempe for skib eller ladning eller fare for uorden om bord. Uden skibsførerens tilladelse må han ikke medtage varer til salg for egen eller andres regning.

Stk. 2. Sømanden skal betale fragt for ulovligt medtaget gods. § 53, stk. 3, finder anvendelse, hvis godset forvolder skade.

Stk. 3. Det er ikke tilladt at bringe narkotika eller andre farlige giftstoffer om bord. Uden skibsførerens tilladelse må våben eller ammunition ikke medtages om bord.

Stk. 4. Skibsføreren kan, hvis han har begrundet mistanke om, at noget ulovligt er bragt om bord, lade sømandens opholdsrum undersøge. Sømanden har ret til at være til stede ved undersøgelsen.

Stk. 5. Hvad der ulovligt er medtaget, kan skibsføreren tage i forvaring, lade bringe i land eller om nødvendigt tilintetgøre.

§ 60. Efterlader en sømand ejendele om bord ved tjenesteforholdets ophør, skal disse opbevares for hans regning om bord. Skibsføreren

skal snarest muligt lade optage en fortegnelse over de efterladte ejendele. Fortegnelsens rigtighed skal bekræftes af to personer.

Stk. 2. Er opbevaring ikke rimelig på grund af ejendelenes beskaffenhed, omkostningerne eller andre omstændigheder, kan de sælges på forsvarlig måde. Det samme gælder, hvis sømanden ikke inden 1 år har henvendt sig til rederen for at få ejendelene udleveret.(165)

§ 61. Har en sømand(166) mistet eller fået beskadiget ombordværen- de ejendele ved forlis, sørøveri, brand eller andet havari, skal rederen betale erstatning.(167) Industriministeren fastsætter nærmere regler herom. Fradrag kan gøres for beklædning, sømanden har modtaget i henhold til § 19, stk. 2.

9. Ordenen om bord

§ 62. Skibsføreren kan foretage de foranstaltninger, der er nødvendige for at opretholde ordenen om bord.(168)

Stk. 2. Er skibet i fare, er der mytteri blandt mandskabet, eller foreligger anden nødstilstand, kan skibsføreren bruge de midler, der er nødvendige og forsvarlige for at tilvejebringe orden. Enhver af mandskabet skal yde hjælp, også uden opfordring.

Stk. 3. Bliver den, der nægter at medvirke til opretholdelse af orden om bord, tilføjet skade, kan han gøre ansvar gældende, hvis hårdere midler er anvendt, end omstændighederne krævede.

§ 63. Begås en grovere forbrydelse om bord og skibet ikke er i dansk havn, skal skibsføreren snarest muligt optage en foreløbig forklaring, der indføres i skibsdagbogen. Dette gælder dog ikke, hvis forbrydelsen er begået på fremmed territorium og forfølges af stedets myndigheder.(169)

Stk. 2. Skibsføreren skal så vidt muligt sørge for, at en skyldig ikke undviger, indtil dansk konsul eller politiet i Danmark kan tage sig af sagen. Skibsføreren kan i dette øjemed anvende nødvendige midler, men må ikke bruge strengere midler, end formålet kræver. Såfremt den begåede forbrydelse er en handling omfattet af artikel 3 i IMO-konventionen til bekæmpelse af ulovlige handlinger mod søfartens sikkerhed, kan skibsføreren dog overgive den mistænkte til vedkomende myndighed uden for riget.(170)

Stk. 3. Skibsføreren skal snarest og om muligt før indsejlingen i territorialfarvandet for en stat, som han agter at overgive en mistænkt til, underrette den pågældende stats myndigheder om, at det er hans hensigt at overgive en sådan person, og om grundene hertil.(170)

Stk. 4. Genstande, som må antages at have betydning som bevismidler, skal tages i forvaring af skibsføreren. Skibsføreren skal give den myndighed, som en mistænkt overgives til, de nødvendige oplysninger om lovovertrædelsen og aflevere de bevismidler, som er taget i forvaring.(170)

Kap. IV. Tvist om tjenesteforholdet

§ 64. En sømand kan indbringe skibsføreren afregning for Søfartsstyrelsen.

Stk. 2. Opstår der, mens skibet er uden for Danmark, tvist mellem skibsføreren og en sømand om afregningen eller tjenesteforholdet i øvrigt, kan sagen forelægges dansk konsul. Tvisten må ikke indbringes for fremmed myndighed.(171)

Stk. 3. Søfartsstyrelsen eller konsulen træffer den endelige administrative afgørelse. Har sømanden ikke andet værneting i Danmark, kan sag mod ham anlægges ved den ret, i hvis kreds skibet har hjemsted.

Stk. 4. Gælder afgørelsen betaling af et beløb over 500 kr., kan konsulen, hvis omstændighederne taler derfor, bestemme, at beløbet eller en del deraf skal deponeres hos ham. Et deponeret beløb skal sammen med udskrift af konsulens afgørelse indsendes til Søfartsstyrelsen. Beløbet kan kræves udbetalt efter 6 måneders forløb, medmindre tvisten forinden er indbragt for dansk domstol.

Kap. IVa. På- og afmønstring

§ 64a. Industriministeren fastsætter de nærmere regler om på- og afmønstring samt om skibsføreren til- og fratræden.(172)

Stk. 2. Søfartsstyrelsen fører kontrol med mønstring og med, at lovgivningens forskrifter om skibets besætning overholdes.

Stk. 3. Skibsføreren skal ved mønstringen påse, at lovgivningens forskrifter for den pågældende søfarende er opfyldt, herunder navnlig de aldersmæssige, helbredsmæssige og uddannelsesmæssige krav.

§ 64b. Søfartsstyrelsen kan af rederen eller skibsføreren kræve de oplysninger om skibet og de ansatte om bord, som er nødvendige af hensyn til mønstringskontrollen. Søfartsstyrelsen er endvidere berettiget til at foretage de undersøgelser, som er nødvendige af hensyn til kontrollen.(172)

Stk. 2. Økonomi- og erhvervsministeren fastsætter regler om beviser for på- og afmønstring og besætningskemaer samt regler om udstedelse, brug og registrering af identitetsbevis til søfarende, herunder om afvisning af begæring om udstedelse af et identitetsbevis eller inddragelse af et allerede udstedt bevis, såfremt den pågældende skønnes at udgøre en sikkerhedsrisiko. Ministeren fastsætter endvidere regler om betaling for udstedelse af sådanne beviser m.v. (173)

Kap. V. Straffebestemmelser

§ 65. Tilsidesætter rederen sine pligter efter § 46, § 49, nr. 1 og 12, og § 64b, stk. 1, straffes han med bøde.

Stk. 2. (174) Der kan pålægges selskaber mv. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.

§ 66. Medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning,(175) straffes skibsføreren eller den, der er trådt i skibsføreren sted:

- 1) med bøde eller fængsel i indtil 4 måneder, hvis han:
 - a) forsætligt eller groft uagtsomt anvender videregående magtmidler end tilladt efter §§ 62 og 63, stk. 2, eller
 - b) tilsidesætter sine pligter efter § 12, stk. 2 og 3, § 18 a, stk. 1-4, § 18 b, stk. 4 og 5, §§ 27 og 55,(176)
- 2) med bøde, hvis han
 - a) anvender nogen til arbejde i strid med §§ 4 eller 57 eller
 - b) tilsidesætter sine pligter efter § 32, § 56, stk. 1, 2 og 4, § 60, § 63, stk. 3 og 4, § 64a, stk. 3, § 64b, stk. 1, og § 74.(177)

§ 67. Medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning, straffes sømanden med bøde, hvis han:

- 1) tilsidesætter sine pligter efter § 53, stk. 1,(178) og § 62, stk. 2, 2. pkt.,
- 2) mod bedre vidende fremsætter eller deltager i klage som nævnt i § 56 og kontrolsyn foranlediges derved.

Stk. 2. Overtrædelse af stk. 1 påtales kun, når rederen eller skibsføreren anmoder herom.

§ 68. (Ophævet).(179)

§ 69. (Ophævet).(180)

§ 70. I regler, der udstedes i medfør af loven, kan der fastsættes straf af bøde.(181)

Stk. 2. Der kan pålægges selskaber mv. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.

§ 71. Findes ved dom en skibsfører skyldig i overtrædelse af § 66, nr. 1, litra a eller b, kan under skærpende omstændigheder retten til at gøre tjeneste som skibsfører, styrmand eller maskinmester ved dommen frakendes for et bestemt tidsrum indtil 5 år eller for bestandig. Anklagemyndigheden indsender i så fald hans sønæringsbevis og udskrift af

dommen til Industriministeriet. Industriministeren kan, når 5 år er forløbet efter endelig dom, tilbagegive den frakendte ret.(182)

Stk. 2. Frakendes en skibsfører, styrmand eller maskinmester efter stk. 1 retten til at gøre tjeneste, bestemmes det ved dommen, henholdsvis om skibsføreren kan gøre tjeneste som styrmand, og om styrmanden eller maskinmesteren kan gøre tjeneste i stilling af lavere grad. Industriministeren meddeler ham i så fald fornødent sønæringsbevis.(183)

Kap. VI. Særlige bestemmelser

§ 72. Industriministeren kan fastsætte regler om, at § 8 om fri hjemrejse med underhold efter en vis tids tjeneste, § 9 om den gravides ret til fri hjemrejse for statens regning og § 30 om den syge sømands ret til fri rejse skal gælde for sømænd, der ikke har bopæl i Danmark.

§ 73. Industriministeren kan fastsætte nærmere regler om sådan ret til pleje i tilfælde af sygdom eller tilskadekomst, til fri rejse med underhold i visse tilfælde og til hjemsendelse af hyremidler på statens regning og risiko, samt om sådan pligt til at sørge for begravelse eller ligbrænding, som denne lov fastslår.(184)

§ 74. Skibsføreren skal(185) sørge for, at et eksemplar af loven og de regler, der er udstedt i medfør af denne, findes om bord og er tilgængeligt for mandskabet.

Stk. 2. Er forhyring sket i henhold til tarifaftale, skal han sørge for, at et eksemplar af denne findes om bord tilgængeligt for mandskabet.

§ 75. Industriministeren kan fastsætte regler, der fraviger loven for skibe, der ikke er registreringspligtige, og for skibe til fiskeri eller andet særligt formål.(186)

§ 75a. Økonomi- og erhvervsministeren kan fastsætte regler om klageadgang, herunder om, at klager over Søfartsstyrelsens afgørelser ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed.(187)

§ 76. Tidspunktet for lovens ikrafttræden bestemmes af industriministeren.(188)

Stk. 2. Sømandslov nr. 229 af 7. juni 1952 ophæves.

Stk. 3. § 4, stk. 1, finder ikke anvendelse på mænd, der ved lovens ikrafttræden er fyldt 15 år og gør eller har gjort skibstjeneste.

§ 77. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kgl anordning sættes i kraft for Grønland med de afvigelser, som de særlige grønlandske forhold tilsiger.(189)

Ad lbkg 2005 nr. 742:

(*) **Administreres af:** Økonomi- og Erhvervsministeriet. Ved bkg 2005 154 er ministerens beføjelser efter loven henlagt til Søfartsstyrelsen.

Hovedloven:

L 1973 420, jf. FT 1972-73, 3369, 4534; A 5217; B 2255.

Grundlaget for loven er en i marts 1972 afgivet betænkning (**bet 1972** 643), i det følgende citeret som **bet 1972**, med udkast til ny sømandslov.

Loven bygger i princippet på det i **bet 1972** indeholdte lovudkast. Dog har man under behandlingen af lovudkastet foretaget enkelte ændringer, der går ud over de i **bet 1972** foreslåede, for at forbedre den ved loven tilsligtede sociale mindstebeskyttelse, navnlig af unge søfarende, og bringe lovforslaget i bedre harmoni med moderne arbejdsretlig lovgivning.

Af **litteratur** kan der henvises til **A. O. Bache's** fyldige kommentar til søml af 1952, som fortsat er værdifuld for forståelsen af reglerne i søml af 1973, samt den af **dir f søfarende** i 1985 udarbejdede kommentar til sidstnævnte lov.

Om lovens omfang se §§ 1, 2, 36, stk. 2, 75 og 77 og U 1957 623 V (den omstændighed alene, at vedk om bord ansatte person er lønnet med andel i udbyttet, hvilket ofte gælder for fiskerfartøjer, betager ham ikke karakteren af den »sømand«, loven vil beskytte. Først når vedk qua medejer, interessant el.lign., navnlig ved overhovedet at være lodtagen i udgifter og indtægter, er økonomisk interesseret i skibets drift i det hele, må den pågældende anses for at falde udenfor loven).

Om lovens omfang bemærkes i øvrigt, at den principielt finder anvendelse på alle danske handels- og fiskeskibe, uanset størrelse, art, fartsområde eller anvendelse. Om begrebet dansk skib se søloven § 1 og lov om Dansk Internationalt Skibsregister § 1 og § 3. Skibe hjemmehørende på Færøerne er dog undtaget, mens loven ved kgl anordning kan sættes i kraft for Grønland, jf. § 77.

Enkelte af lovens bestemmelser af offentligretlig eller præceptiv karakter antages at kunne finde anvendelse på fremmede skibe. Dens civilretlige regler, om tjenestetidens længde osv. antages kun at finde anvendelse på fremmede skibe ved særlig vedtagelse.

Om forholdet til den øvrige arbejdsret se bl.a. funktionærlovens § 1, stk. 3, hvorefter alene denne lovs §§ 10-14 om organisations- og forhandlingsretten kommer til anv på de af sømandsloven omfattede funktionærer. U 1965 3 H om skibsførerforeningens forhandlingsret. Forholdet til funktionærloven er behandlet i **bet 1972** s 9-11.

Ændringslove:

L 1984 242: FT 1984-85: 4656, 5202, 10573, 10842; A 2489.

L 1987 857: FT 1987-88: 2573, 3905, 4468; A 1633; B 163, er især en følge af ministeriets omorganisering pr. 1988-01-01.

L 1988 163: FT 1987-88 (1. samling): 5108, 7607, 7969; A 2957; B 479. Ændring af §§ 12 og 66 samt indsættelse af kap. 3 a. Loven trådte i kraft 1988-03-30.

L 1988 409: FT 1987-88 (2. samling): 224, 680, 865; A 69; B 63. Ændring af §§ 7 og 49, om kontraktperioder for søfarende jf. lov om Dansk Internationalt Skibsregister. Loven trådte i kraft 1988-07-22.

L 1990 271: FT 1989-90: 4134, 4827, 8761, 8863; A 2823; B 789. Ved loven ophævedes en række love inden for ministeriets område, herunder L 1967 71 om Søfartens Fællesråd, der omtales i denne lovs §§ 2, 3 og 52. I stedet henvises nu til henholdsvis »redernes og de søfarendes organisationer« og »Skibstilsynsrådet«.

L 1992 1004 FT 1992-93: 101, 378, 3592, 3730; A 381; B 185.

L 1994 287: FT 1993-94: 3924, 6138, 8760, 9305; A 5115; B 805. Ved loven gennemførtes Rdir 92/85 (**EU-KARNOV** 2005 s. 1848). Loven trådte i kraft 1994-10-01.

L 1997 14: FT 1996-97: 1245, 2432, 2775; A 1358; B 123. Ændring af § 42, § 43, § 57, § 65 og § 70. Loven trådte i kraft 1997-02-01.

L 1998 902: FT 1998-99: 523, 1305, 1493; A 174; B 18 (lovforslag 22). Loven trådte i kraft 1999-01-03 og ophævede § 2, stk. 1, nr. 11, § 51, stk. 2 og 3, § 52, stk. 2, § 54, § 68 og § 69, og som konsekvens ændredes §§ 66, 67 og 71.

L 1999 1088: FT 1999-2000: 1311, 2512, 2654; A 1098 (lovforslag 39). Ved loven tilægges søfarende ret til tjenestefrihed ved pårørendes sygdom eller ulykker, jf. rammeaftale af december 1955 mellem de europæiske arbejdsgiver- og arbejds-

tagerorganisationer (UNICE, CEEP og EFS) og Rdir 96/34 (**EU-KARNOV** 2005 s. 1868). Ved loven ændredes § 2, § 10, § 15, § 35 og § 49. § 18 d indsattes. Loven trådte i kraft 2000-01-01.

L 2000 277: FT 2001-02 (2. samling): 2222, 4764, 4988; A2339; B398 (lovforslag 80). Ved loven ændredes § 49, § 57, § 65 og § 66. Loven trådte i kraft 2002-06-30.

L 2003 1173: FT 2003-04: 702, 2402, 2563; A 374; B 104 (lovforslag 13). Ved loven ændredes § 75 a. Tidspunktet for lovens ikrafttræden fastsættes administrativt.

L 2003 1231: FT 2003-04: 1578, 2566, 3696; A 1658; B 206 (lovforslag 49). Ved loven ændredes § 64 b. Tidspunktet for ikrafttræden af denne del af ændringsloven (§ 2) fastsættes administrativt.

L 2004 1462: FT 2004-2005: 873; A 1832 (lovforslag 65). Ved loven gennemførtes EP/Rdir 1999/70 om rammeaftalen vedrørende tidsbegrænset ansættelse. § 1, § 2, § 3, § 6, § 18 c, § 37, § 43, § 44 og § 45 blev ændret med ikrafttræden 2005-01-01.

Administrative forskrifter:

Bkg 1996 1029 om på- og afmønstring af søfarende, om besætningsskemaer og om søfartsbøger ændret ved bkg 2004 8.

Bkg 1998 102 om sundhedstjenesten i skibe.

Bkg 2000 903 om lægeundersøgelse af søfarende og fiskere.

Bkg 2002 515 om søfarendes hviletid m.v.

Bkg 2002 516 om fiskeres hviletid.

Bkg 2002 848 om rederens pligt til at indgå skriftlig kontrakt med den søfarende om ansættelsesvilkårene.

Bkg 2004 547 om kost i danske skibe.

Bkg 2005 155 om Ankenævnet for Søfartsforhold.

- (1) Ved afgrænsningen af den del af de hos rederen ansatte arbejdstagere, der skal være omfattet af loven, anvendes betegnelsen »skibstjeneste«. Begrebet skibstjeneste omfatter i overensstemmelse med den traditionelle opfattelse arbejde, der har relation til skibets drift, og som udføres af arbejdstagere, der følger med skibet. En skibslæge vil således være omfattet af loven, og det samme gælder de i visse rederier ansatte, der som hørende til et mobilt hold, f.eks. udfører reparationer og vedligeholdelsesarbejder på rederiets forskellige skibe, idet de følger med det pågældende skib på dets rejse. Hvis derimod eksempelvis en inspektør, en instruktør eller en tekniker følger med skibet for at varetage særlige opgaver, kan sådant arbejde ikke betegnes som skibstjeneste. Den pågældende vil alene være omfattet af § 2.

Afgørende for, om en person er omfattet af loven, er ikke, om den pågældende er påmønstreret skibet, men om personen faktisk udfører skibstjeneste om bord. En pro forma påmønstring af eksempelvis en sømands ægtefælle, vil således ikke medføre, at ægtefællen omfattes af loven, **bet 1972** s 53.

De såkaldte daglønfolk, der i havn udfører vagttjeneste mv. på skibe med afmønstreret besætning, anses ikke for omfattet af sømandsloven, idet denne ikke finder anvendelse på personer, der alene arbejder om bord i skibet, mens dette ligger i havn.

Erhvervspraktikanter er ikke omfattet af loven, idet der ikke foreligger et ansættelsesforhold. Det samme gælder lodser.

Søfarende tjenestemænds forhold vil i vid udstrækning være reguleret ved tjenestemandslvgivningen, men det antages dog, at visse af sømandslovens offentligretlige regler, som har deres baggrund i »søens særlige forhold«, f.eks. obligatorisk lægeundersøgelse af søfarende, hviletidsregler mv. gælder for tjenestemænd. Om skibsførerens retsstilling henvises til §§ 46-50.

- (2) Stk. 2 er indsat ved L 2004 1462 som led i gennemførelsen af EP/Rdir 1999/70 om rammeaftalen vedrørende tidsbegrænset ansættelse. En lignende bestemmelse er indsat i funktionærloven. En tidsbegrænset arbejdsaftale er i følge direktivet om tidsbegrænset ansættelse og den deraf følgende ændring af funktionærloven karakteriseret ved, at tidspunktet for ansættelsesforholdets udløb er fastlagt ud fra objektive kriterier. Som eksempler herpå nævner direktivet og funktionærloven »en bestemt dato«, »fuldførelsen af en bestemt opgave« eller »indtrædelsen af en bestemt begivenhed«. For søfartsområdet er det bestemt, at eksemplet »fuldførelsen af en bestemt opgave« tilføjes et yderligere eksempel »en bestemt rejse«.

- Herved er der taget højde for søens særlige forhold, hvor ansættelse for en bestemt rejse er et kendt begreb, særligt inden for fiskeriet.
- (3) F.eks. en inspektør, en instruktør eller en tekniker, der følger med skibet for at varetage særlige opgaver.
- (4) Eksempelvis kan nævnes restaurations- eller tjenerpersonale, der er antaget og lønnet af forpagteren af restauranten, ekspeditricen, der er ansat af kioskindehaveren, den af værftet medsendte garantimester under prøveturen, supercargoen, der er antaget af ladingsejeren m fl.
- (5) Som et led i implementeringen af Rdir 91/533 (EU-KARNOV 2005 s. 1885) om arbejdsgiverens pligt til at underrette arbejdstageren om vilkårene for arbejds-kontrakten eller ansættelsesforholdet er kravet om skriftlig ansættelsesaftale udvidet til at omfatte samtlige ansatte om bord, uanset hvilket arbejde de udfører og uanset de ikke er ansat af rederen. Kravet gælder i forhold til alle arbejdsgivere, der beskæftiger personer om bord i et dansk skib, herunder også fiskerfartøjer, uanset hvilket arbejde de pågældende arbejdstagere udfører. Kun arbejdsgivere, der beskæftiger personer, som sejler med skibet, er omfattet. Kravet dækker eksempelvis ikke havnearbejderes arbejdsgivere, der er omfattet af lovgivningen under Arbejdsministeriet.
- (6) Indsat ved L 1999 1088.
- (7) Der er tale om det af rederen til tjeneste på et passagerskib ansatte restaurationspersonale og andet til betjening af passagererne ansat personale. Bestemmelsen tager navnlig sigte på personale ansat i cafeterier, kiosker o lign på færger, jf. **bet 1972** s 54. Der er ikke fastsat bestemmelser i medfør af stk. 2.
- (8) Sølovens § 70 er nu § 142.
- (9) Kravet om skriftlighed omfatter alle aftaler om skibstjeneste, såvel aftale om ansættelse til tjeneste på et bestemt skib (forhyring) som aftale om ansættelse til skibstjeneste i rederiet som sådant (rederiansættelse), men der er intet til hinder for, at aftalen på flere punkter, f.eks. løn og ferie, kan henvise til en tarifaftale (kollektiv overenskomst, jf. § 2, stk. 3 i bkg 2002 848). Skriftlighedskravet gælder også ændringer i den oprindelige aftale.
- Tilsidesættelse af kravet om skriftlighed medfører ikke, at en mundtlig aftale bliver ugyldig. Derimod kan undladelse af at oprette en skriftlig kontrakt efter §§ 70, jf. dog § 65 medføre bødestraf for rederen, arbejdsgiveren eller skibsføreren. Undladelse af at sørge for oprettelse af en skriftlig aftale kan også i bevismæssig henseende komme rederen til skade i tilfælde af uenighed om aftalens indhold, **bet 1972** s 54. U 1988 771 S: Fortolkning af overenskomstbestemmelse medførte, at den ansatte havde pligt til at gøre tjeneste på de skibe, som rederiet bestemte, og kunne flyttes til oversøisk tjeneste uden lovligt varsel.
- (10) Om arbejdsgiverens oplysningspligt mv. se bkg 2002 848.
- (11) Bkg 1996 1029 om på- og afmønstring af søfarende, om besætningskemaer og om søfartsbøger. Til den godkendte hyrekontrakt har Søfartsstyrelsen udarbejdet en »Vejledning i brugen af hyrekontrakt/bemandingskema«.
- (12) Det kan overlades maskinchefen som en stående bemyndigelse selv at antage maskinbesætning.
- Søml's betegnelse »styrmand« og »maskinmester« svarer ikke til besætningslovens tilsvarende begreber, der dækker over det uddannelses- og kvalifikationsmæssige; det samme gælder forøvrigt »skibsfører«. Den, der er skibets fører, er skibsfører i søml's forstand, selv om den pågældende ikke har sønæringsbevis som skibsfører, men f.eks. kun som styrmand eller sætteskipper. Tilsvarende er en person med bevis som skibsmaskinist, maskinmester (eller maskinchef) i søml's forstand, dersom den pågældende i vedk skib udfører en maskinmesters tjeneste.
- (13) Stk. 3 er tilføjet ved L 2004 1462. Hovedreglen i § 5, stk. 1, er, at fornyelse kun kan ske, hvis fornyelsen er objektivt begrundet.
- (14) Selv om alderskravet er indspensabelt, antages bestemmelsen ikke at være til hinder for, at unge kan udføre erhvervspraktik til søs, når de er fyldt 15 år under forudsætning af, at der er tale om praktik af kortere varighed på højst én måned.
- (15) Bestemmelser herom findes i bkg 2000 903 om lægeundersøgelse af søfarende og fiskere. For at kunne tiltræde tjeneste om bord i danske handelsskibe skal alle være i besiddelse af et gyldigt sundhedsbevis, som for søfarende under 18 år skal fornys med 1 års mellemrum og for søfarende over 18 år med 2 års mellemrum. Sundhedsbevis kan desuden udstedes med begrænsning i henseende til tid, arbejdsområde om bord og fartsområde.
- Ankenævnet for Søfartsforhold, jf. bkg 2005 155, træffer den endelige administrative afgørelse i sager, der indbringes for nævnet.
- (16) Bkg 2002 515 om søfarendes hviletid, § 7.
- (17) Bestemmelsen er fravigelig, således at der - både ved individuelle aftaler og kollektive overenskomster - kan aftales såvel et længere som et kortere opsigelsesvarsel under iagttagelse af 3. pkt. Endvidere anvendes bestemmelsen ikke, såfremt det følger af aftalen, at opsigelse ikke kan finde sted, f.eks. for så vidt angår forhyringer for en bestemt tid eller en bestemt rejse. Derimod følger det af bestemmelsens karakter af en udfyldende kontraktregel, at den også kommer til anvendelse, såfremt en således forhyret sømand fortsætter i tjenesten, efter at tiden er udløbet eller rejsen endt, uden at ny aftale træffes. - For skibsofficerer gælder reglen i § 37, stk. 1, og for skibsførere § 47, stk. 3. Henvisningen til ligebehandlingsloven medfører, at forbuddet mod afskedigelse på grund af graviditet, barsel eller adoption anvendes fuldt ud på alle ansatte om bord. Om forskellen mellem opsigelse og afsked, se note ad overskriften til § 9.
- (18) Er sømanden hjemmehørende eller forhyret i Danmark, kan fratrædelse kun ske i dansk havn, alt forudsat at andet ikke følger af aftalen eller af § 7. Enhver dansk anløbshavn, vil som udgangspunkt accepteres, medmindre anløb kun sker for bunkring, ilandsætning af syge eller lignende uforudset.
- (19) Arten af fremmede fratrædelseshavne er i dette stk. alene underlagt den begrænsning, at der ikke skal være tale om anløb af »nødhavn«.
- (20) Stk. 3 og 4 er ændret ved L 2004 1462 med henblik på at bringe bestemmelserne i overensstemmelse med definitionerne i den ved samme lov affattede § 1, stk. 2.
- (21) Opsigelsesfristen i § 5 finder, medmindre andet er aftalt, anvendelse i dette tilfælde.
- (22) Reglen tilsiger at beskytte sømanden mod uoverlagt at gå ind i langvarige hyrekontrakter. - Reglen er derfor gjort ufravigelig.
- (23) Den omstændighed, at en sømand inden for perioden skifter tjenestested fra et skib til et andet skib, der tilhører samme reder, virker ikke i sig selv afbrydende på fristen. Fristen regnes fra den dag, sømanden tiltræder tjenesten.
- (24) Bestemmelsen ligger inden for rammerne af ILO-konventionen om hjemsendelse af søfarende og har været aktuel ved beskæftigelse af udenlandske søfarende om bord på skibe registreret i Dansk Internationalt Skibsregister. Bestemmelsen åbner mulighed for, at der kan træffes aftale om op til 12 måneders uafbrudt udmønstringsperiode for søfarende beskæftiget på skibe registreret i Dansk Internationalt Skibsregister. For så vidt angår søfarende beskæftiget på skibe registreret i skibsregistret gælder en udmønstringsperiode på max 6 måneder.
- (25) Sømanden opsiges med det aftalte varsel, medmindre dette overstiger 1 måned (for skibsofficerer 3 måneder, jf. § 39), idet opsigelsen i så fald kan ske med 1 måneders varsel (for skibsofficerer 3 måneders varsel). Rederen kan herved sikre sig en rimelig tid at skaffe en afløser, medens på den anden side sømanden - i relation til opsigelsesretten efter § 7 - ikke, uanset hvad der er aftalt, vil være pligtig at iagttage et længere opsigelsesvarsel end 1 måned (for skibsofficerer 3 måneder), **bet 1972** s 57.
- (26) Bestemmelsen supplerer de rettigheder, som den søfarende har efter individuel eller kollektiv aftale om betalt hjemrejse, som rederen har indgået. Begrundelsen for, at statskassen deltager i dækningen af hjemrejseudgifterne, har hidtil været, at der foreligger en selvstændig offentlig interesse i gennem hjemrejseordningen at bevare de søfarendes tilknytning til Danmark som nationalt, kulturelt og familiemæssig tilhørssted. Denne begrundelse er stadig gældende. Men hertil kommer, at udviklingen indenfor skibsfartserhvervet har medført øget krav om effektivitet. Muligheden for med relativt korte mellemrum at få en pause i den isolerede tilværelse om bord og komme hjem til familie og venner har fået stor betydning for flertallet af de søfarende og er nødvendig, hvis skibsfarten skal kunne fastholde en veluddannet stab af søfolk og opnå den fornødne tilgang til erhvervet. Samfundets interesse i at dansk skibsfart sikres den fornødne rekruttering, taler også for det offentlige deltagelse i dækningen af hjemrejseudgifterne.
- Fri hjemrejse kan kræves, men også i de tilfælde, hvor sømanden alene fratræder skibstjenesten for at rejse hjem på ferie, uden at selve ansættelsesforholdet herved bringes til ophør, opretholdes, **bet 1972** s 58. Kortere afbrydelser af tjeneste pga ferie eller sygdom afbryder ikke 6 mdr's fristen. Retten efter § 8 påvirkes ikke af,

- at tjenesteforholdet afbrydes pga misligholdelse, hvis betingelserne i øvrigt er opfyldt.
- Om begrebet »fri rejse« henvises til bkg 1973 614 ændret ved bkg 1988 450 afsnit II.
- (27) Om muligheden for rederen til at få helt eller delvis dækning af hjemrejseomkostninger i forbindelse med uddannelse og praktikanter, se bkg 1997 871.
- (28) Den overvejende del af alle hjemrejser sker i dag med fly under den gældende rabatordning for søfarende.
- (29) Loven sonderer terminologisk mellem opsigelse (hvor der skal gives varsel) og afsked (hvor forholdet ved ensidig erklæring bringes til ophør med det samme, når der foreligger en lovlige grund). Fratræder sømanden uden for de i §§ 9-14 nævnte tilfælde ensidigt tjenesten uden at have givet opsigelse, må han ifalde erstatningsansvar over for rederen efter dansk rets alm. regler.
- (30) Da der i andre love, som regulerer tjenesteforholdene mellem arbejdstager og arbejdsgiver, er optaget særlige bestemmelser om gravide arbejdstagere, og da søens særlige forhold, herunder især arbejdsstedets skiftende geografiske placering, rummer særlige problemer for den gravide, er der også inden for søfartens område fastsat specielle bestemmelser for gravide. I § 9 er optaget en bestemmelse om, hvornår den gravide er berettiget til at kræve afsked. Efter L 1994 287 kan den søfarende ikke længere opsiges eller afskediges pga graviditet, barsel eller adoption, jf. §§ 5, 16, 18 c, 37, stk. 1, og 47, stk. 1.
- De nærmere regler om en gravid søfarendes ret til at kræve afsked og hjemrejse mv. findes i bkg 1994 825.
- § 9 anses tillige anvendelig i tilfælde, hvor en gravid søfarende ønsker at få foretaget svangerskabsafbrydelse (abort), forudsat at betingelserne herfor er opfyldt.
- (31) Altså navnlig stilling i land.
- (32) Udtrykket »velfærdssag« angiver, at der skal være tale om noget alvorligere, noget der vil kunne få vidtrækkende konsekvenser for den pågældendes fremtid. Bestemmelsen vil kunne anvendes f.eks. i tilfælde af dødsfald eller alvorlig sygdom inden for den del af den nærmeste familie, der ikke er omfattet af stk. 1.
- (33) Der kan således ved erstatningsfastsættelsen bl.a. tages hensyn til, at fratrædelsen sker en kortere tid før det tidspunkt, da sømanden ville have opnået ret til fri hjemrejse i henhold til § 8. Som øvrige omstændigheder, der kan tages i betragtning, kan nævnes karakteren af det forhold, der begrunder retten til afsked, sømandens økonomiske forhold og udgiftens størrelse.
- (34) Jf. herved lov om sikkerhed til søs. **NDS 1989 137** (styrmands fratræden begrundet i, at skibsføreren ikke havde de lovbestemte førerretigheder, ansås berettiget, da skibet herved var usødygtigt).
- (35) Jf. § 55, U 1959 134 H (besætning anset berettiget til at nægte at gå til søs, før nogle mangler ved ferskvandstilførslen var ordnet, uanset at manglerne ikke medførte sundhedsfare). Se i modsat retning U 1957 594 S.
- (36) U 1970 887 S (fire medlemmer af en dæksbesætning, der havde forladt skibet i udenlandsk havn, idet de følte sig truet på liv eller helbred af et af de øvrige besætningsmedlemmer, havde ikke rejst krav på erstatningshyre, men kun krav på hyre til fratrædelsen, og rederiet måtte bære deres hjemrejseudgifter). U 1999 1425 S (da der ikke forelå omstændigheder, som af hensyn til besætning, skib eller ladning krævede øjeblikkelig fysisk indgriben fra skibsførernes side, havde han oveskredet sine beføjelser ved at tage en kok om hovedet og holde ham fast i ca. 1 min; kokken var berettiget til straks at afmønstre og blev tilkendt 3 måneders bruttohyre i erstatning).
- (37) Ved lovændring L 1985 242 blev sømandens muligheder for at kræve afsked udvidet til også at omfatte tilfælde, hvor et skib er bestemt til et område, hvor der er fare for, at skibet og mandskabet kan blive udsat for en tilsvarende faretruende situation. Bestemmelse om krigsfare mv. er udskilt til et selvstændigt kap. 3 a, hvor den søfarende nu ikke behøver at kræve sin afsked for at få ret til at forlade skibet.
- (38) Der tænkes navnlig på karantænesygdomme som pest, kolera, kopper, plettyfus og tilbagefaldsfeber.
- (39) Hermed er sømandens ret til at fratræde straks eller i den første havn suppleret med en ret til at fratræde, hvis skibet anløber en red. Herudover er det en pligt for skibsføreren til at lade sømanden fratræde, hvis der opstår en mulighed for at landsætte ham. Sådant mulighed kan foreligge, hvis der af anden grund etableres forbindelse med land, f.eks. i forbindelse med landsætning af syge eller transport af forsyninger, reservedele, reparatører, afløsningsmandskab eller lignende.
- (40) I modsætning til § 18 b er sømandens andel hele 25%.
- (41) Den lovfikserede erstatningshyre er i denne situation fastsat til 1 måned, cf. § 18, stk. 1. Begrundelsen for den lavere erstatningshyre er, at det trods alt er en ganske legitim og sædvanlig disposition for rederen at omdestinere sit skib.
- (42) Jf. nu sølovens § 17 samt lov om Dansk Internationalt Skibsregister § 11, stk. 1 og bkg 1988 416, § 39, stk. 1, 2 og 4 og § 41.
- (43) Her tænkes på den rederiansatte sømand, der normalt ikke kan kræve sin afsked i denne situation.
- (44) U 1925 146: Styrmanden var lovligt opsagt til 11. april, men blev afmønstret 31. marts fordi skibet skulle overgå under russisk flag, han fik kun lov til at bo på skibet til 3. april - berettiget til hyre indtil 30. april, U 1944 859: Skib overført under engelsk flag, maskinassistent fik kun tilkendt delvis dækning for hjemrejseudgifter, hyre og kostpenge i reisetiden, fordi forsinkelsen skyldtes hans egne økonomiske forhold. U 1997 820 Ø (erstatningshyre medførte fradrag i arbejdsløshedsdagpenge, da beløbet blev ligestillet med erstatning for tabt arbejdsfortjeneste).
- (45) Ved tjenestefrihed p g r a de kvalificerede omstændigheder i § 18 d, stk. 1, kan sømanden ikke holdes tilbage til udførelse af nødvendigt skibsarbejde i havn.
- (46) Jf. søloven § 472.
- (47) §§ 16 og 17 er - ligesom §§ 9-14 udtryk for det alm. princip om, at så væsentlige forudsætninger for kontrakten er bristet, at vedk kontraktspart må kunne hæve kontrakten.
- Om særlige forudsætningstilfælde fra ældre domspraksis: at sømanden af politiske eller immigrationspolitiske grunde er - eller må befrygtes at blive - afvist af myndighederne i et land (i praksis kun: USA), skibet skal anløbe, foreligger nogle domme: U 1939 579: En søfyrbøder, som ved sin forhyring her i landet i 1938 havde forværet, at han i 1931 var udvist af USA, idet det dog ikke ved påmønstringen havde været på tale, at skibet muligt skulle til USA kunne ikke afmønstreres på § 33-vilkår i anledning af nægtet visum, da fortielsen ikke fandtes at kunne sidestilles med de i § 33 (nu § 17) opregnede afskedigungsgrunde. Jf. i samme retning U 1956 648 H: Afmønstring af en sømand, der over for en USA immigrationsofficer udtalte, at han havde kommunistiske interesser ikke hjemlet ved § 33, uanset at skibet konstant skulle sejle på USA og U 1958 741 H: En matros, som ikke ved forhyringen havde fået meddelelse om, at skibet skulle til USA, oplyste, da han blev bekendt hermed, at en konsul i San Francisco havde meddelt ham, at han pga en agterudsejling ikke mere måtte mønstre til USA. Matrosen blev derefter afskediget, uden at man undersøgte om der var nogen hindring for hans indrejse i USA. Der havde været tid nok hertil, og undersøgelsen ville have vist, at der ikke var sådan hindring. Afskedigelsen anset uberettiget. Jf. derimod U 1939 1123: Analogien af § 33 fandtes anvendelig ligesom alm. forudsætningsregler og U 1954 604 S (der fremhæver, at sømanden er nærmest til at bære risikoen for denne i hans egne personlige forhold liggende forhindring, og at han var vidende om den forhåndsvisering, som USA's henværende konsul underkastede mandskabslisterne). I begge de sidstnævnte domme var sømanden udtrykkeligt forhyret for en rejse til USA og videre og blev stoppet, inden tjenesten ombord var tiltrådt.
- Om forskellen mellem afsked og opsigelse, se note ad overskrift til kap. II, 2.
- (48) U 1949 738: Der er overladt til skibsføreren skøn og ansvar om afsked skal finde sted. Sømanden kan altså ikke påberåbe sig sin sygdom som ophørsgrund, medmindre forholdet kan bringes ind under § 10, stk. 2.
- (49) Som affattet ved L 1994 287 er graviditet ikke længere lovlig afskedsgrund for arbejdsgiveren
- (50) Jf. herved § 53, stk. 2. U 1983 84 H: Afskedigelse af en førstestyrmænd, der var tilbageholdt på ubestemt tid i en fremmed havn sigtet for smugleri, var ikke omfattet af § 17, stk. 1, nr. 2. Da der heller ikke var grundlag for afsked jf. § 17, stk. 1, nr. 6 blev der tilkendt ham erstatning jf. § 45.
- (51) Herved er angivet, at det følgende kun er eksemplifikation. U 1964 291 S: Afskedigelse af styrmand anset for berettiget, da styrmanden ikke selv havde udsat kurserne eller kontrolleret de af lodsens opgivne kurser og ikke havde sikret sig skibets position, for sent havde sat radaren i funktion og undladt at mindske fart under en snebyge, hvilket bevirkede, at skibet løb på et skær og sank. U 1931

- 228: Det falder ikke ind under begrebet »grov tjenesteforseelse«, at en styrmand ved uforsigtighed havde foranlediget et dampskibs grundstødning. U 1926 536: En første-styrmand var øverstbefalende på et dampskib, medens dette lå i tørdok, kun med et par fyrbødere som besætning. Styrmanden rejste uden tilladelse bort nogle dage omkring jul og nytår, dog var han kun fraværende én arbejdsdag. Dette var ikke så grov en tjenesteforseelse, at han kunne afskediges. **NDS 1985 69**: Afskedigelse af en enemester, der nægtede at starte en hovedmotor, hvor plommen, der sikrede nedbremsningen var brudt, blev anset for ubegrundet og den pågældende blev tilkendt erstatning efter § 18. U 1997 1526 S (berettiget at afskedige styrmand, der ved vagtskifte ikke havde sikret sig, at oplysningerne ved vagtskiftet var tilstrækkelige, hvilket medførte, at skibet gik på grund).
- (52) U 1957 824 S (understreget, at tilsidesættelse af skibsførerens klare ordrer og sagligt motiverede dispositioner er ødelæggende for disciplinen og arbejdet om bord). U 1961 23 H (en fyrbøders vægning ved at tørne til i sin frivagt for at hjælpe med at rense dækket for overløb fra en olietank - et arbejde, den øvrige besætning, herunder maskinpersonalet deltog i - kunne efter omstændighederne ikke anses som en til afskedigelse kvalificerende ulydighed). U 1994 406 S (skibsfører ikke berettiget til at afskedige matros, efter at denne havde fået en advarsel, men uden at han efterfølgende havde forset sig som beskrevet i § 17, stk. 1, nr. 3, ligesom der ikke var fremkommet oplysninger, der ikke kunne være fremskaffet tidligere. Afskedigelsen var derfor uberettiget, og rederiet blev dømt til at betale godtgørelse, jf. § 18). **NDS 1994 87** (kok, der var påvirket af spiritus, kunne ikke afskediges, da der ikke forelå oplysninger, der tydede på, at dette havde påvirket arbejdsindsatsen. Det var i sagen i øvrigt ikke muligt at fastslå påvirkedegraden. Kokken fik i øvrigt 2 måneders erstatningshyre i medfør af § 18).
- (53) U 1983 543 H (en rorgænger var ved en passagerfærgets indsejling til havn beruset i en sådan grad, at der utvivlsomt opstod en farlig situation for såvel passagerer, skib som gods, og blev straks afskediget. Forseelsen antoges at være så grov tjenesteforseelse, at den ækvivalerede »gentagen beruselse«). U 1987 234 S (rederi kunne i medfør af aftalelovens § 39 annullere hyrekontrakt med matros, idet forhyringen beroede på en fejltagelse, hvilket forhyringskontoret samme dags eftermiddag telefonisk meddelte matrosen). Se også U 1994 406 S, som er beskrevet i noten ovenfor.; samt U 2002 1579 S (et rederi havde ret til at pålægge de ansatte at afgive urinprøver til kontrol af overholdelse af regler om rusmidler og kunne knytte virkninger til en overtrædelse af reglerne; da afskedigelse af skibsassistent, der var testet påvirket af cannabis, som var indtaget i fritiden, var sket uden konkret vurdering af sagen og indhentelse af yderligere oplysninger, herunder høring af skibsassistenten, var den ikke sagligt begrundet; skibsassistenten tillagt løn i opsigelsesperioden og dagpengegødtgørelse for 1. og 2. ledighedsdag).
- (54) U 1936 577: En letmatros havde i Stettins frihavn i strid med de gældende toldforskrifter solgt 200 g tobak til en tysk arbejder og var indgået på at betale en ham af de tyske toldmyndigheder forelagt bøde på 5 Reichsmark. Denne forseelse kunne ikke berettiggte kaptajnen til at afskedige ham. U 1983 84 H: Afskedigelse af styrmand i Manila foranlediget af lokalt toldpolitisk ubegrundede mistanke om medvirken til smugleri, anset ulovlig og erstatning tilkendt efter § 45.
- (55) Modsat tidligere kan afsked efter pkt. 3-7 ikke fritage sømanden hans ret til fri hjemrejse, som han måtte have optjent gennem den fornødne tjenestetid, jf. § 8.
- (56) U 1986 519 H: En skibsfører (F) afskedigede den 14. april hovmesteren (H) for beruselse. Da F allerede den 7. eller 8. april havde anmodet rederiet om at skaffe en ny hovmester uden samtidig at tilkendegive overfor H, at han agtede at afskedige ham, fandtes F afskåret fra at afskedige H, jf. § 17, stk. 2, H fik ikke erstatning efter § 43.
- (57) Afskedigelse er også ubegrundet, hvis rederiet vælger alene at give en advarsel, fremfor at afskedige med det samme, og ny afskedsgrund ikke foreligger. Se U 1994 406 S som beskrevet i note ad § 17, stk. 1, nr. 3 »ulydighed«. For skibsofficerer er standarderstatningen 3 måneders hyre, jf. § 45.
- (58) Der er tale om en minimalerstatning, således at der kan ydes den sømand, der kan dokumentere et større tab end 2 måneders hyre, erstatning for dette tab efter dansk rets alm. erstatningsregler. U 1997 820 Ø: Hyre udbetalt i medfør af § 18 må anses som en i loven fastsat mindsterstatning for det tab, som den ansatte påføres ved afskedigelse, og må i det hele sidestilles med løn og medfører fradrag i dagpengene, jf. bkg 1994 966, jf. arbejdsløshedsforsikringslovens § 58. **NDS 1986 71/U 1987 234 S**: En annulation af en hyrekontrakt få timer efter indgåelsen, hvor den søfarende efter eget udsagn alene havde iværksat pakning med henblik på den forestående hyre, ansås ikke at kunne medføre udbetaling af erstatning i medfør af § 18, da kontrakten fandtes uforbindende i medfør af aftalelovens § 39, 2. pkt. (Dissens). Afskediges eller opsiges en søfarende som følge af graviditet, barsel eller adoption anvendes ligestillingslovens § 16 tilsvarende.
- (59) Spørgsmålet om, hvorvidt der fra rederiets (skibsførens) side er sket et »kontraktbrud«, der giver sømanden ret til erstatning og fri rejse i henhold § 18, stk. 1 og 2, må afgøres ved domstolene på grundlag af de nærmere omstændigheder, herunder også tjenesteaftalen. I de tilfælde, hvor en sømand efter opsigelse fratræder på aftalt eller i medfør af § 6 bestemt fratrædelsessted før opsigelsesfristens udløb, og hvor denne »for tidlige afmønstring« er sket efter skibsførerens bestemmelse udbetales ikke erstatning i form af min 2 måneders hyre, idet stk. 1 og 2 ikke gælder i de nævnte opsigelsestilfælde. Dette gælder, uanset om opsigelsen er afgivet af rederen (skibsføreren) eller af sømanden, **bet 1972 64**. U 1979 296 S (en sømand, der er opsagt til fratræden med det foreskrevne varsel, men forinden bortvistes, havde kun krav på erstatning svarende til hyre mv. for tiden indtil opsigelsesfristens udløb).
- (60) Afsnittet om sømandens ret til at fratræde ved krigsfare mv., der tidligere fandtes i § 12, er indsat ved L 1988 163. Den daværende krigstilstand i Den Perisiske Golf nødvendiggjorde, at sømandens mulighed for at udnytte sin ret til at afmønstre skibet sikredes bedre, end tilfældet var efter den tidligere bestemmelse i § 12.
- Efter bestemmelsen skal sømanden altid have en ret til at fratræde tjenesten om bord, såfremt det efter afgang fra sidste havn viser sig, at skibet skal til et risikoområde. Bestemmelsen tager sigte på at undgå, at en sømand mod sin vilje bringes til risikoområderne.
- Hvis sømanden i forhyringsituationen vidste, at skibet skulle til et risikoområde, og han alligevel lod sig forhyre, kan han ikke påberåbe sig § 18a, stk. 1, er faren væsentligt forøget, kan stk. 3 anvendes, jf. note 60.
- Efter den tidligere bestemmelse kunne sømanden alene blive løst fra tjenesten om bord ved at kræve sin afsked.
- Under hensyntagen til sømandens beskæftigelsesmæssige situation har man anset det rigtigere, at sømanden blot fratræder tjenesten om bord i skibet, uden at ansættelsesforholdet uden videre bringes til ophør. Dette gælder såvel for rederiansatte som for skibsansatte. Ønsker en af parterne at bringe ansættelsesforholdet til ophør, må det ske ved opsigelse med lovens varsel eller det varsel, der måtte være aftalt.
- (61) Jf. U 1979 287 S hvorefter røverisk overfald af særlig farlig karakter må ligestilles med de i § 12 (nu § 18a, stk. 1) beskrevne tilfælde.
- (62) Om anvendelsen, se U 1940 893 (skib opbragt 1939-12-01 i Østersøen af et tysk minefartøj og ført til Hamburg - afmønstring berettiget), cf. U 1940 893 (at der skulle medføres koks i stedet for kul, berettigede ikke til afmønstring, selv om dette kunne vanskeliggøre det for mandskabet at komme op af lukafet), se endv. U 1940 121 (sejlads på England i nov 1939), U 1940 199 (den spanske borgerkrig og fra første verdenskrig) U 1915 13, U 1915 907 H, U 1915 917. Det kræves ikke nødvendigvis, at den krigsførende part skal være en suveræn stat. Oprørsbevægelser o lign må også anses for »krigsførende«. Om bestemmelsens anvendelse, hvis der er fare for overfald og plyndringer af forbyrderbander, henvises til U 1979 287 S: Maskinchef, 1. og 2. maskinmester krævede deres afsked efter § 12 med henvisning til den lovløshed, der herskede i Lagos havn i Nigeria. SH statuerede, at afskeden havde været beføjet under de ganske særlige omstændigheder, som forelå.
- (63) Den ubetingede ret for sømanden gælder uden hensyn til, hvilke omkostninger der herved pålægges skibet ved deviation (fravigelse af planlagt kurs/rejse eller andre foranstaltninger, som må iværksættes for at realisere sømandens faktiske fratræden.
- (64) Hvis sømanden er vidende om, at skibet er destineret til et risikoområde, men faren siden er væsentligt forøget, kan fratræden kun ske, hvis der af anden grund etableres forbindelse med land, f.eks. i forbindelse med landsætning af syge eller transport af forsyninger, reservedele, reparatører, afløsningsmandskab eller lignende.

- (65) Efter § 6 kan tjenesteforholdet for en sømand, som har bopæl i Danmark, og som er forhyret i Danmark, kun opsiges til fratræden i dansk havn, som skibet anløber, med mindre andet er aftalt. Da mange danske skibe kun sjældent anløber dansk havn, vil det indebære, at rederiet i en situation, hvor det ikke kan tilbyde sømanden andet arbejde, ingen mulighed har for at opsige tjenesteaftalen. Dette findes ikke rimeligt, hvorfor bestemmelsen åbner mulighed for, at tjenesteaftalen kan bringes til ophør med de aftalte eller if. loven gældende opsigelsesvarsler uanset aftalen om eller i medfør af § 6 fastsat lovlig fratrædelseshavn.
- (66) Stk. 2 er ikke identisk med § 12, stk. 4, idet sømandens andel er nedsat til 10 pct., mens rederens andel forhøjes til 65 pct., statens andel fastholdes på 25 pct. Rederens udlægsplicht for statens andel fastholdes.
- (67) Bestemmelsen fastsætter, at den søfarende, så længe den pågældende opholder sig på fratrædelsesstedet, får betalt udgifterne til underhold, dvs. kost og logi, hvorved den pågældende bliver stillet på samme måde, som hvis den søfarende var forblevet på skibet.
- (68) Formålet med denne bestemmelse er at gøre sømandslovens §§ 29, 30, 33 og 34 vedrørende sømandens retsstilling ved sygdom og død anvendelige også for menige skibsansatte, så længe tjenesteforholdet består. Tidl havde alene rederiansatte og officerer en sådan beskyttelse jf. §§ 35 og 41.
- (69) Kap. 3 c er indsat ved L 1994 287.
- (70) De nærmere regler om arbejdsgiverens pligt til at sørge for, at den gravide søfarende under arbejdet om bord ikke udsættes for forhold, som bringer hendes eller fostrets liv eller sundhed i fare er udstedt i medfør af § 5 i lov om skibes sikkerhed mv. nu lov om sikkerhed til søs, jf. **Teknisk forskrift A 1996 2**.
- (71) Herefter er beskyttelsesprincippet i § 29, stk. 4 opretholdt. Den gravide søfarende sikres således fortsat op til to måneders hyre, såfremt hun er uden arbejde efter skibstjenestens ophør. Hyren beregnes på samme måde som hidtil, ligesom reglerne om refusion til rederen efter dagpengeloven ikke berøres. De to måneder regnes fra det tidspunkt, hvor den søfarende fratræder tjenesten om bord på grund af graviditet/barsel. I den resterende del af den søfarendes graviditets-/barselordlov er hun berettiget til dagpenge efter de almindelige regler i dagpengeloven og de i medfør af denne lov fastsatte bestemmelser om dagpenge til søfarende ved sygdom og fødsel, jf. bkg 1990 172. Den tidl bestemmelse i § 29, stk. 4, om fortabelse af retten til hyre, såfremt den søfarende ved ansættelsen har fortiet viden eller bestemt formodning om graviditet, er ophævet, da en sådan oplysningspligt ikke findes at harmonere med ligebehandlingslovens § 1, der forbyder forskelsbehandling på grund af køn, navnlig under henvisning til graviditet mv.
- (72) Ændret ved L 2004 1462 med henblik på at bringe ordlyden i overensstemmelse med definitionen i den samtidigt indsatte § 1, stk. 2.
- (73) Er det f.eks. aftalt, at den søfarendes kontrakt udløber den 1. maj, og den søfarende på grund af graviditet fratræder allerede den 1. april, ophører ansættelsesforholdet som aftalt den 1. maj, hvorfor rederens forpligtigelse i medfør af § 18 c, stk. 2 udløber på dette tidspunkt. Forpligtelsen til at betale 2 måneders hyre under graviditet kan således ikke bevirke, at kontraktforholdet forlænges, eller at rederens forpligtelser strækkes ud over kontraktperioden. Bestemmelsen svarer til hidtil gældende praksis. I medfør af § 9 om gravidens ret til at kræve afsked fastsat regler om gravidens ret til fri rejse til den pågældendes bopæl i Danmark for statens regning. For at sikre den søfarende mod økonomisk tab også i tilfælde, hvor fratræden på grund af graviditet sker, uden at ansættelsesforholdet bringes til ophør, er reglerne om gravidens hjemrejse ændret, således at bestemmelserne om statens betaling af hjemrejsen gælder uafhængig af ansættelsesforholdets beståen, jf. bkg 1994 825.
- (74) Indsat ved L 1999 1088.
- (75) Hvis en søfarende tager tjenestefrihed, og der ikke i perioden ansættes en anden om bord, således at en rejse helt eller delvist bliver udført med mindre mandskab end forudsat ved forhyringen (forkortsejlad), kan forkortsejladens hyre til den øvrige besætning udløses efter § 23. Den søfarende skal forsat selv afholde sine rejseomkostninger, medmindre andet aftales med rederen.
- (76) Jf. søloven § 6. Reglen gælder ikke tilfælde, hvor skibet lider en søskade, hvis udbedring vil tage længere tid, eller sælges til udlandet, beslægtet eller prisdømmes. - U 1940 908: Intet ansvar, da skibet senere blev bjærget og var istandsætteligt. Der kræves ikke en egentlig besigtigelse med tilhørende kondemnationserklæring.
- (77) Heri ligger, at reglen ikke gælder, når sømanden ikke ansat i et bestemt skibs, men i rederiets tjeneste.
- (78) Jf. også reglen i § 15, stk. 2.
- (79) Sømandsloven § 61 om sømandens ret til erstatning for tabte ejendele.
- (80) § 19, stk. 3, 2. pkt. gælder ikke for personer, der er antaget til tjeneste i fiske-skibe jf. note ad § 64, stk. 2, »konsul«.
- (81) U 1964 534 S: Rederiet kan ikke frigøre sig helt eller delvis for betalingsforpligtelsen ved at betragte opsparede fridagstimer som afviklet ved afspadsering i arbejdsloshedsperioden.
- (82) U 1967 529 S: Styrmand på et forlist skib afmønstrede i København 1965-11-24. Han godkendte ca. 8. december en ny hyreaftale til en bedre løn med tiltrædelse 1966-01-31. I december 1965 var der mangel på styrmænd, og det måtte antages, at den pågældende kunne havde fået en lignende stilling som sin hidtidige i løbet af ret kort tid, hvorfor han ikke kunne betegnes som »arbejdsløs«.
- (83) For at fremhæve, at sømanden også i videst muligt omfang bør have ret til at forblive i tjenesten, fastslås det i sidste punktum, at den søfarende har denne ret, medmindre dette vil virke urimeligt f.eks. ved afsked efter § 17.
- (84) U 1940 764: Erstatningen består alene i egentlig hyre, ikke tillige overenskomstmæssige kostpenge. Almindeligt antaget at hyre, herunder hyre under sygdom, omfatter grundhyre, dyrtidstillæg og evt. alderstillæg.
- (85) Får sømanden i tilslutning til fratrædelsen ikke sin søfartsbog tilbageleveret rettidigt, er den derfor ansvarlige som hovedregel pligtig at yde ham erstatning (i form af hyre for det antal dage, forhalingen har varet), U 1925 251 H, U 1947 862, men derimod U 1947 751. En sømands krav på hyre er sikret ved søpanteret i skibet, jf. søloven § 51 og der kan foretages arrest i skibet pga hyrekrav, jf. søloven § 91. I tilfælde af rederiets konkurs, betalingsstandsning o lign udbetales hyre mv. af Lønmodtagernes Garantifond.
- (86) Jf. for afskedigelsestilfældene den lidt udførligere regel i § 17, stk. 3. Se også U 1987 235 S: Matros, der under spændte forhold i Libyen kastede en flaske med lightergas ned på kajen, frifundet for krav vedrørende »off-hire«, men pligtig til at godtgøre bøden, ca. 32.000 kr., idet dog erstatningen blev nedsat til 5.000 kr.
- (87) U 1989 633 S: Krav om såkaldt forkortsejladshyre ansås for berettiget, uanset at besætningsreduktionen, som kravet støttedes på, skete som følge af en lovlig nedsættelse af besætningen. Krigsrisikotillæg er betragtet som en del af hyren og skulle også fordeles, U 1940 897, U 1989 536 H: Beregningen af sparet hyre foretages i overensstemmelse med de almindelige regler om hyrens begyndelses- og ophørstidspunkt, hvorefter der ikke regnes med mindre enheder end hele dage, jf. § 21, stk. 1 og 2 samt § 22, stk. 1.
- (88) Reglen om fordeling af den hyre, der er sparet ved »forkortsejlad«, er ændret således, at hyren fordeles ligeligt og ikke som i **bet 1972** foreslået i forhold til de pågældendes normale hyre.
- (89) Ordet »mandskabsgruppe« dækker det mandskab, der er bundet sammen ved at udføre ensartet arbejde, og som navnlig står i samme faglige forbund. Den mandskabsgruppe, der får ret til sparet hyre, er ikke nødvendigvis identisk med den, hvor formindskelsen først er opstået, idet en anden gruppe kan have afgivet en mand til denne, jf. U 1933 700 H (letmatros sat til at udføre udebleven mes-sedrenns arbejde - hyren fordelt mellem matroserne). Reglen er ikke mere præceptiv, end at parterne ved formindskelsens opståen kan aftale en skævdeling af den sparede hyre, U 1961 62 H.
- (90) Det har ikke i tidligere retsvister været muligt for rederen at føre dette bevis, U 1925 960.
- (91) U 1955 722 S vil indsnævre dette til overtidsbetaling til den formindskede gruppe (in casu søfyrbøderne ctr maskinmestrene).
- (92) Der kan herefter altid kræves udbetaling i første havn i et nyt land.
- (93) F.eks. skatter, underholdsbidrag samt velfærdsafgift. Udgifter, som et rederi har i denne forbindelse, kan debiteres sømanden, U 1937 697 H.
- (94) Der kan ikke foretages tilbageholdelse i sygehyre og feriepenge, medmindre der foreligger en grov misligholdelse af tjenesteforholdet, f.eks. en strafbar handling, jf. U 1975 900 S og U 1973 517 H.

- (95) Da bestemmelsen tilsigter i hele tjenesteperioden at sikre sømanden periodevis regnskabsmæssige opgørelser følger heraf, at sømanden ved tjenesteforholdets ophør har krav på en slutopgørelse for den sidste opgørelsesperiode uanset dennes længde. Det er forudsat, at opgørelsen indeholder alle for sømanden fornødne specificerede afregningsoplysninger. Det er bl.a. af hensyn til indpasningen i de enkelte rederiers regskabssystemer ikke fundet hensigtsmæssigt at fastsætte formkrav for de periodevis opgørelser.
- (96) Jf. herved § 66, nr. 1, litra b.
- (97) Disse fra arbejdsgiverside individuelt krævede undersøgelser er altså principielt forskellige fra de i § 4, stk. 2, nævnte offentligt krævede lægeundersøgelser.
- (98) Jf. herved bkg 1973 614, som ændret ved bkg 1988 450 og bkg 1990 829 om ret til pleje og fri rejse mv. efter sømandsloven.
- (99) Sikkerhedsstillelsen kan efter omstændighederne bestå i en garantierklæring.
- (100) Med dette punktum er det ønsket angivet, at hyretilgodehavendet principielt er sømandens og ikke bør forholdes ham, medmindre de nævnte to forbehold gør sig gældende.
- (101) Bestemmelsen er optaget for at bringe søml i overensstemmelse med medhjælperlovens §§ 14 og 16 og funktionærlovens § 5 på dette punkt. Jf. L 1982 572 om begrænsning af løn under sygdom.
- (102) Om skibsofficerers retsstilling ved sygdom, se §§ 38, 40, 41 og 44. Om graviditet-/barselhyre se § 18 c, stk. 2. Bestemmelsen skal sammenholdes med den retstilstand, der følger af bkg 1990 172 om dagpenge til søfarende ved sygdom eller fødsel.
- (103) Der er altså 3 tidsmæssige maksima for denne »sygehyre«: 1: kun så længe uarbejdsdygtigheden varer (altså: til raskmeldingen); 2: de 2 måneder; 3: kun for så mange dage, som svarer til den tid, som den pågældende indtil fratrædelsen havde været i tjenesten, medmindre bestemte tegn på sygdom eller legemsskade er påvist. Den 3. begrænsning er indsat for at modvirke fristelsen til simulation. Som følge af begrænsning nr. 1 kan den fulde 2 mdr's hyre ofte ikke uden videre anvises med det samme, men må anvises ratevis, e o mod forelæggelse af bevis for, at uarbejdsdygtighed fortsat er tilstede.
- (104) Ved kønssygdom træder staten i rederens sted og udreder sygehyren. Bestemmelsen er begrundet i det offentlige interesse i bekæmpelsen af kønssygdomme, hvilket hensyn gør sig gældende overfor alle søfarende. Om begrebet »kønssygdom« henvises til § 1 i bkg 1973 614 ændret ved bkg 1988 450 om ret til pleje og fri rejse mv. efter sømandsloven.
- (105) Loven om offentlig sygesikring medførte en ændring derved, at de søfarende i lighed med andre blev omfattet af den offentlige sygesikring. Se bkg 1982 732 om sygesikring for søfarende m fl. Efter reglerne har de søfarende uafhængig af, hvorvidt de pågældende har dansk nationalitet eller bopæl i Danmark, krav på vederlagsfri lægehjælp, medicin, fri hjemrejse mv. I modsætning til »turistrejser« gælder ordningen overalt i verden. Rederens pligt til at sørge for pleje, lægehjælp mv. er derfor først og fremmest en pligt til at lægge pengene ud. Den særlige sygesikringsordning er delvis rederfinansieret, jf. bkg 1994 816.
- (106) »Under tjenesten« vil sige under ansættelsen på det enkelte skib, uanset om sømanden er rederiansat eller skibsansat. Om rederens udvidede plejeplygt overfor rederiansatte menige søfarende henvises til § 35, overfor skibsofficerer til § 36, stk. 1, jf. § 35, og overfor skibsførere til § 49, nr. 8.
- (107) Dvs. ved fratræden fra tjenesten på det bestemte skib.
- (108) Rederen skal afholde udgifterne, og konsulen afgør, hvor sømanden skal plejes. Imidlertid følger det af de i note 96 nævnte regler om offentlig sygesikring for søfarende, at skibsførens/rederiets forpligtelser efter § 30 i praksis kun består i en udlægspligt, idet rederiet normalt kan få pleje- og rejsseudgifter betalt af Søfartsstyrelsen. Om begreberne »pleje« og »fri rejse« henvises til § 4, og § 8 ff. i bkg 1973 614, ændret ved bkg 1988 450 og bkg 1990 829.
- (109) Herved er navnlig henvist til § 16, stk. 1, nr. 1 og 2.
- (110) Den fri rejseret ved sygdom omfatter alle søfarende, uanset nationalitet, med den modifikation, at rederen for søfarende uden dansk bopæl kan vælge mellem hjemstedet og forhyringsstedet.
- (111) Bestemmelserne i nærværende stykke udelukker naturligvis ikke, at den syge sømand uden forøget udgift for rederen kan vælge at blive sendt til et andet sted end hjemsted og forhyringshavn.
- (112) Fritagelsesreglen gælder alene rederens forpligtelser, idet den søfarende er omfattet af reglerne om offentlig sygesikring.
- (113) Baggrunden for at gøre en undtagelse for kønssygdomme er ønsket om at fremme sygdomsbekæmpelsen.
- (114) Da navnlig udenlandske søfolk kan tænkes at have bevaret deres rettigheder mod sådanne institutioner, er der også taget reservation i denne retning.
- (115) Hermed er hentydet til sådanne på særligt lovgrundlag hvilende ordninger, hvorved der er sikret borgerne forskellige ydelser, uden at dette finansieres på egentlig forsikringsmæssigt grundlag ved tarifiering, præmiebetaling osv.
- (116) Nærv refusionsregel ønsker således at pointere udlæggets karakter som angående forsorg eller anden hjælp for sømanden, altså ydelser, som efter stedets lovgivning er pålagt rederen primært i sømandens interesse. Er udgiften derimod kun at anse som et nødvendigt led i landets fremmedkontrol (der jo forfølger »statsegoistiske« formål og ikke er indrettet i sømændenes interesse) og således pålagt rederen ifølge landets immigrationslovgivning, eller øvrige politimæssige forskrifter, f.eks. i anledning af sømandens landsætning eller rømning, vil udgiften falde udenfor reglen, altså påhvile rederen som driftsudgift, hvis ikke dækning kan fås hos sømanden eller på anden måde.
- (117) Selv om udgiften (betalingspligten) som sådan ikke kunne være undgået, kunne konsulatet måske have fundet på hensigtsmæssige besparelser, U 1952 582 H. Reglerne om ligsyn og begravelse mv. ved dødsfald medfører, at den døde søfarende kun under særlige omstændigheder kan begraves til søs, jf. bkg 1990 829.
- (118) Bestemmelsen er uddybet i § 10 i bkg 1990 829.
- (119) Jf. endvidere L 1946 397, § 6, stk. 2.
- (120) Altså også enkemand. Derimod omfatter bestemmelsen ikke et »papirløst« forhold.
- (121) Hvis der findes en ægtefælle, får han/hun alene og udelst efterhyren, selv om der tillige måtte være efterladt børn, som han/hun ikke er værge for.
- (122) Størelsen af efterhyren er i lighed med, hvad der er tilfældet i funktionærlovens § 8, sat i forhold til længden af af fødes ansættelsestid hos rederen.
- (123) Efter reglerne i bkg 1982 732 om sygesikring for søfarende m.fl. refunderes »rimelige udgifter ved en sømands begravelse« af dir f søfarende, nu Søfartsstyrelsen, der også afholder udgifterne ved hjemførelse til Danmark af lig, hvis de allernærmeste pårørende, dvs. hustru, børn eller forældre fremsætter ønsker derom. Smh i øvrigt § 142.
- (124) Se **bet 1972** s 7-9 og s 70. Kapitlet er ændret ved L 1994 287.
- (125) Bestemmelserne i § 35 finder i princippet anvendelse på såvel det menige mandskab som skibsofficererne, for hvis vedkommende der dog gælder visse særregler, jf. §§ 36-45, smh for skibsførernes vedkommende med § 47, stk. 3 og § 49 nr. 8.
- (126) Bliver den søfarende syg under afvikling af graviditet-/barselorlov kan bestemmelsen om hyre efter § 18 c ikke suppleres med sygehyre, medmindre dette er aftalt med rederen.
- (127) Med den udvikling, der finder sted inden for skibsfarten, kan der være en række nye funktioner om bord som specialteknikere o lign. Det afgørende kriterium må i tvivlstilfælde være, om den pågældende har en ledelsesfunktion, der kan sidestilles med den, der tilkommer officerer i traditionel forstand.
- (128) En ufravigelig bestemmelse om, med hvor kort varsel rederen kan opsiges en skibsofficer, jf. herved princippet i funktionærlovens § 2. Derimod fastsætter bestemmelsen ikke i modsætning til funktionærlovens § 2, stk. 7 og andre bestemmelser det seneste tidspunkt fra afgivelse af rettidigt opsigelsesvarsel U 1989 11 H (Dissens). Bestemmelsen omfatter ikke aftaler om ansættelse for et bestemt tidsrum eller for en bestemt rejse, hvor tjenesteforholdet ophører uden varsel, når det aftalte tidsrum er forløbet, eller rejsen er endt. Forsættes tjenesteforholdet derudover, må bestemmelsen derimod anvendes.
- (129) 2. og 3. pkt. er indsat ved L 2004 1462. En tidsbegrænset tjenesteaftale ophører uden varsel, når betingelsen for dens udløb indtræder. Opsigelsesreglen vedrører de tilfælde, hvor en af parterne ønsker en tidsbegrænset tjenesteaftale, der ikke

- kan anses som uopsigelig, bragt til ophør før det tidspunkt, hvor ansættelsen ville udløbe efter aftalen. Den deklaratoriske regel i 1. pkt. suppleres herefter af særlige opsigelsesregler for skibsofficerer med tidsbegrænsede tjenesteaftaler.
- (130) Det er en forudsætning for, at et tjenesteforhold kan have denne karakter, at det udtrykkeligt er aftalt eller i hvert fald klart fremgår af arbejdets karakter, som fx ved ansættelse af assistance i særligt travle perioder ved højtider, ferievikar eller lignende, at det skal være rent midlertidigt.
- (131) Se note ad § 7, stk. 1, ordet »dette varsel«.
- (132) Bestemmelsen afgrænser nærmere retten til sygehyre efter tjenesteforholdets ophør i opsigelsestilfældene, hvor den uarbejdsdygtige skibsofficer har ret til hyre, medens opsigelsesfristen løber (»opsigelseshyre«), jf. bemærkningerne i **bet 1972** s 10-11. Var tjenesteforholdet opsagt, da skibsofficeren blev uarbejdsdygtig, eller opsiges det herefter, løber efter 1. pkt. sygehyre vel fra tjenesteforholdets (opsigelsesfristens udløb), men således at det i § 29, stk. 2, jf. § 35, nævnte tidsrum for den maksimale sygehyre 2 måneder regnes fra det tidspunkt, da skibsofficeren som uarbejdsdygtig fratrådte tjenesten om bord. Har den uarbejdsdygtige skibsofficer ved sin fratrædelse af tjenesten om bord ret til »opsigelseshyre« i mindst 2 måneder, opnår han ikke tillige ret til sygehyre efter § 29. Udløber opsigelsesfristen derimod inden 2 måneder efter fratrædelsen, får skibsofficeren ret til sygehyre til det tidspunkt, da der er forløbet 2 måneder fra fratrædelsen. Resterer der eksempelvis ved fratrædelsen en opsigelsesfrist på 1 måned, har skibsofficeren efter fristens udløb ret til indtil 1 måneds sygehyre. Sker fratrædelsen samtidig med opsigelsesfristens udløb, har den uarbejdsdygtige skibsofficer ret til 2 måneders sygehyre.
- Efter 3. pkt. gælder samme regel i de tilfælde, hvor en skibsofficer bliver uarbejdsdygtig på et tidspunkt, da han ikke var i tjeneste på et af rederiets skibe, f.eks. i en ventetidsperiode. I disse tilfælde regnes de 2 måneder fra uarbejdsdygtighedens indtræden. § 40 finder anvendelse, hvad enten opsigelse er sket fra rederens (skibsførerens) side eller fra skibsofficerens side, **bet 1972** 72.
- (133) En funktionærretlig beskyttelsesregel for ikke-rederiansatte skibsofficerer, se **bet 1972** s 72-73.
- (134) Godtgørelsen kan suppleres med en godtgørelse efter ligestillingslovens § 16, hvis begrundelsen er graviditet, barsel eller adoption. **NDS 1985** 58: Et krav om fratrædelsesgodtgørelse i videre omfang end hvad der følger af § 42 afvistes under henvisning til, at kollektivt overenskomst om løn- og ansættelsesvilkår ikke hjemlede ret til en sådan udvidelse og U 1988 544 H: Uændret ansættelsesanciennitet indebar ikke, at maskinmester, der havde modtaget fratrædelsesgodtgørelse af hidtidigt rederi, også skulle have godtgørelse af overtageren af ruten.
- (135) Stk. 2-4 som affattet ved L 1997 14, hvorefter bestemmelsen i princippet svarer til funktionærlovens § 2 a, stk. 2-4.
- (136) Bestemmelsen må forstås således, at den også med hensyn til beregning af fratrædelsesgodtgørelsen svarer til funktionærlovens § 2 a. U 1983 711 H: En maskinmesters krav if. overenskomsten på et månedligt kostpengebeløb, der udgjorde en fast del af aflønningen, indgik i beregningen af fratrædelsesgodtgørelsen.
- (137) Bestemmelsen svarer i princippet til funktionærlovens § 2. **NDS 1979** 267: Opsigelse pga en ikke tilstrækkeligt begrundet vægring mod et havneanløb anset begrundet, og skibsføreren kunne ikke kræve erstatning. **NDS 1980** 115: Skibsfører med 3 ½ års anciennitet opsagt med 3 mdr. varsel. Tilkendt godtgørelse svarende til 1 måneds hyre, da de påståede opsigelsesgrunde ikke ansås beviset. Se tillige anden note ad § 17, stk. 2. **bet 1972** 73 har overvejet, om der bør indføres tilsvarende lovregler for det menige mandskab, men har fundet det rettest, at bestemmelser angående det her omhandlede spørgsmål for arbejdstagere, der ikke er funktionærer, i overensstemmelse med de her i landet hidtil fulgte principper fastsættes ved overenskomst mellem arbejdsmarkedets parter.
- (138) U 1985 626 S (en kaptajn opsagt til fratrædelse ved 65-års alderen som følge af rederiets alm. praksis begrundet i hensyn til tjenesten. Ikke anset som en usaglig begrundelse, og kaptajnen havde derfor ikke krav på godtgørelse efter § 43). U 1997 1 S: § 43 er ikke uden betydning for bedømmelsen af, om opsigelse af en skibsofficer alene under henvisning til lov om Dansk Internationalt Skibsregister udløser pligt til betaling af godtgørelse; styrmand, der efter 3 års tjeneste blev opsagt, uden at dette skyldtes ansættelse af billigere arbejdskraft, men alene en langsigtet strukturel omkostningsfordeling, tilkendt en godtgørelse efter § 43 svarende til én måneds løn. Se også **NDS 1995** 135, hvor opsigelse af danske kokke, der blev erstattet med udlændinge, ansås rimeligt begrundet i rederiets forhold.
- (139) Sygeafsked af en skibsofficer er hermed som hovedregel bortfaldet, jf. princippet i funktionærlovens § 5. Vil rederen (skibsføreren) bringe tjenesteforholdet til ophør, må det derfor ske ved opsigelse, jf. § 38.
- (140) Denne bestemmelse om erstatning ved uberettiget afsked af en skibsofficer tilsigter ingen realitetsforskel fra den i § 18 for den menige søfarende tilsvarende bestemmelse, bortset fra at erstatningshyren her er fastsat til 3 måneders hyre. Se U 1973 740 V, U 1977 263 H og U 1977 1062/2 Ø. U 1979 296 S: Da et skib i alt fald var underbemandet med én befaren matros, var to maskinmestre berettiget til at nægte at sejle, før bemanningen var i orden. De havde derfor krav på erstatning efter § 45. U 1983 84 H: Afsked af styrmand foranlediget af lokalt toldpolitisk ubegrundede mistanke om medvirken til smugleri, anset ulovlig og tilkendt erstatning efter § 45. U 2004 29 H (ikke grundlag for at sidestille sagligt begrundede opsigelser og efterfølgende fritstilling, med de tilfælde af afskedigelse, som er omfattet af § 45; derfor ikke hjemmel til tabsafhængig minimumserstatning).
- (141) Jf. straffebestemmelsen i § 65. Skriftlighed er ikke en gyldighedsbetingelse, men rederen står med bevisbyrden, dersom han har undladt at oprette skriftlig kontrakt. Se tillige noter til § 3, stk. 1.
- (142) Om afsked, se note ad overskrift til kap. II, 2.
- (143) U 1947 40 H og U 1955 1088 S om uberettiget forladt af skibet. U 1931 830 om misligheder ved førelsen af skibsdagbogen, optræden i beruset tilstand mv. U 1959 481 H: Ikke enhver navigatorisk fejl og forsømmelig navigering kan hjemle afsked. Se også **VLT 1954** 56 (føreren frifundet). Søloven § 56 om den særlige situation, hvor skibsføreren ejer mere end halvdelen af skibet.
- (144) Se første note ad § 19.
- (145) Smh note ad § 7, stk. 2.
- (146) U 1965 825 S (en skibsfører blev syg i Hamburg 1962-10-24 og blev samme dag opsagt af rederiet med 3 mdr's varsel. Da »opsigelsen« efter sit formål og afregningen måtte sidestilles med afskedigelse efter § 4 (gl lov) og havde bevirket »tjenesteforholdets ophør« allerede pr. fratrædelsesdagen 1962-10-24, kunne kostpenge (»underhold«) kun kræves for 6 uger fra denne dato).
- (147) Nr. 12 er indsat ved L 2002 277. Ændringen indebærer, at sømandslovens § 57 om hviletid i visse situationer omfatter skibsførere, der indgår i brovagten. Dette er i overensstemmelse med FN's søfartsorganisations (IMO's) internationale uddannelseskonvention om normer for uddannelse, certificering og vagtjeneste (STCW-konventionen). Generelt gælder, at skibsføreren i modsætning til andre medlemmer af driftsbesætningen selv tilrettelægger sin arbejds- og hviletid. Som øverste ansvarlige for sikkerheden om bord træder skibsføreren ofte til på broen, når skibet befinder sig i en situation, hvor særlig opmærksomhed er påkrævet. Skibsføreren må på den ene side fortsat kunne varetage sin funktion og på den anden side kunne tilrettelægge arbejdet uden for de situationer, hvor tilstedeværelsen er nødvendig af hensyn til sikkerheden, således at der bliver mulighed for at få den fornødne hvile.
- (148) Stk. 2 og 3 blev ophævet ved L 1998 902, da forholdet er reguleret ved sølovens § 136.
- (149) Herved er angivet, at den stilling, hvortil den enkelte har ladet sig forhyre, jf. § 3, stk. 3, nr. 1, angiver visse naturlige eller traditionelle grænser for, hvilket arbejde der kan forlanges af ham; også de kollektive overenskomster kan indeholde bestemmelser om en stillings indhold og rammer. Hermed er man atter inde på spm om en arbejdsvægrings berettigelse i det enkelte tilfælde; dette er navnlig i praksis kommet frem ved vurdering af sympatistrejker overfor arbejdsnedlæggelser i den havn, skibet anløber. Se således U 1929 646: Under den finske havnestrejke i 1928 nægtede 4 matroser på et dansk skib at betjene spillene ved indladning i en finsk havn. De blev dømt til at erstatte rederiet dets udgifter til spilmænd fra land og dets tidstab, da der ikke var sædvane for, at denne del af indladningsarbejdet udførtes fra land, hvorfor det ikke omfattedes af strejken, således at deres arbejdsvægring var ubeføjet. - Udenfor strejkesituationen kan bemærkes U 1929 32 H: Nogle matroser, der havde nægtet at efterkomme ordre om at lempe nogle af kullene i vedk skibs overbunker, ansås uberettiget hertil og måtte erstatte rederiet udgifterne til arbejdskraft i land.

- I modsat retning U 1977 263 H: En skibsfører på et mindre skib fandtes ikke at have pligt til personlig at deltage i madlavningen og kunne derfor med føje anse sig som bortvist.
- Hvis en søfarende udfører arbejde i en højere stilling end den, til hvilken den pågældende er forhyret, har han i almindelighed krav på den højere stillings løn.
- (150) § 52, stk. 2, er ophævet ved L 1998 902. Forskrifter udstedt på området bevarer deres gyldighed, indtil de afløses af nye forskrifter udstedt i medfør af lov om sikkerhed til søs.
- (151) Se note ad § 7, stk. 1, nr. 3, ordet »ulydighed«. Bestemmelsen er undergivet bet off påtale jf. § 67, stk. 2.
- (152) Smh § 17, stk. 1, nr. 2.
- (153) Erstatningsreglen svarer til søloven § 140. I medfør af § 24 (jf § 23), i erstatningsansvarsloven er der mulighed for nedsættelse som følge af, at skaden i kraft af de store værdier kan blive uoverskuelig stor. Om nedsættelse efter de tidl. bestemmelser i § 53, U 1987 233: Matros M havde udvist ansvarspådragende adfærd ved at kaste en antændt flaske med lightergas ned på kajen, mens skibet lå under bevogtning under spændte forhold i Libyen. M blev ikke gjort ansvarlig for »off-line«, men for bøden til de libyske myndigheder, hvoraf M skulle udrede ca. 1/6.
- (154) § 54 om værn mod ulykker og sundhed blev ophævet ved L 1998 902, da bestemmelsen var overflødig bl.a. som følge af § 3, nr. 3 og 4 i lov om sikkerhed til søs. Forskrifter udstedt efter § 54 bevarer. Jf. bkg 1976 14 om forebyggelse af malaria blandt søfarende samt bkg 1988 107 om sikkerhedsarbejde i skibe, udstedt i medfør af lov om skibes sikkerhed mv.
- (155) Jf. bkg 2004 547 om kostforplejningen i danske skibe.
- (156) Jf. bkg 1998 102 om sundhedstjenesten i skibe.
- (157) Om retsvirkningen af undladelse, se § 11, stk. 1, nr. 2. - Straffehjemmel findes i § 66, nr. 2 b. Om begrebet »usødygtighed« se note ad § 11, stk. 1, nr. 1, ordet »usødygtigt«.
- (158) Nu lov om sikkerhed til søs.
- (159) Navnlig tidstabet og de med synets afholdelse forbundne omkostninger.
- (160) Klagerne kan straffes efter § 67, stk. 1, nr. 2. U 1985 196 H: Over halvdelen af besætningsmedlemmerne havde klaget over lugernes tilstand, hvilket antoges at vedr. skibets sødygtighed. Selvom retten lagde til grund, at der intet var at udsætte på lugernes tæthed, fandtes det betænkeligt at antage, at klagerne havde overskredet den margin for fejlskøn, der må indrømmes, før ansvar indtræder. Klagerne ifaldt herefter ikke erstatningsansvar.
- (161) Affattet ved L 2002 277. Bestemmelsen skaber hjemmel for, at EP/Rdir 1999/63, 1999/95 og 2000/34 om arbejdstid og hviletid for søfarende kan gennemføres i dansk ret ved administrativt fastsatte forskrifter. Gennemførelsen vil ske ved to bekendtgørelser: En for søfarende i handelsflåden og en anden for fiskere. I perioden, indtil direktivet træder i kraft 2003-08-01, vil de hidtidige regler blive videreført ved midlertidige administrative bestemmelser. Se bkg 2002 515 og bkg 2002 516.
- (162) Dvs. af skibsledelsen hævdes at være nødvendigt. Der kan ikke være tale om nogen procedure for og imod ved landgangen. Til imødegåelse af uforudsete situationer holdes altid en passende del af besætningen ombord (norsk: »lugarvakt«, dansk ofte: »stoptørn«) mod ydelse af overtidsbetaling.
- (163) Og ikke mindst komme tilbage til skibet efter endt landlov, i hvilken situation mandskabet ellers er udsat for optrækkeri fra vedk private færgébåds-ejer.
- (164) Der tænkes først og fremmest på personlig garderobe, toiletgenstande mv. Men også radio, pladespiller, fotoudstyr og lign hobbyprægede effekter kan medtages i rimeligt omfang.
- (165) Hvorvidt rederen er berettiget til at stille vilkår for ejendelenes udlevering, må afgøres efter dansk rets alm. regler om tilbageholdsret. Betingelserne for tilbageholdsret vil normalt være opfyldt, når det drejer sig om betaling af udgifter, rederen har afholdt til ejendelenes opbevaring, forsendelse mv.
- (166) Alene § 1-søfarendes og skibsførerens ejendele er omfattet. U 1941 1100 (reglen uanvendelig, da sømanden var afskediget før forliset og altså nu indtog stilling som »konsulatpassager«). - U 1957 623 V (bedstemand, der er lønnet som partsfisker med andel i udbyttet, omfattes af reglerne).
- (167) Jf. bkg 1991 442 om erstatning til søfarende for ejendele, der er gået tabt ved forlis eller andet havari. Mærk, at tyveri ikke er omfattet af bkg'en. Den søfarende er her henvist til selv at tegne en rejsegodsforsikring. U 1942 943: (en hovmester fik ikke erstatning for tab af tobak og spirituosa ved forliset, men derimod for proviant). - U 1963 347 S: (et af hovmesteren til skibsføreren for opbevaring overgivet kontant pengebeløb).
- (168) U 1941 1100 H: Fundet beføjet at skibsføreren med magt »kurede« et medlem af besætningen ned ad trappen til skibets bro, som vedk havde nægtet at forlade, for at føreren uforstyrret kunne udføre sine pligter.
- Om misbrug, se straffebestemmelsen i § 66, nr. 1, litra a og § 71.
- (169) Hvorvidt sådan forfølgning finder sted, er dels noget faktisk, dels noget, der reguleres suverænt af stedets lovgivning. Men de fleste lande følger de folkeretligt anerkendte retningslinier, der for Danmarks vedk har fundet udtryk i **strfl** § 6, stk. 2, jf. An 1932 290.
- (170) Bestemmelsen trådte i kraft 1995-12-23. Danmark undertegnede i oktober 1988 den netop ikrafttrådte IMO-konvention om bekæmpelse af ulovlige handlinger mod søfartens sikkerhed (»terrorismekonventionen«). Konventionen er ratificeret af Danmark. Loven indeholder derfor en mindre udvidelse af skibsførerens beføjelser til at udlevere en person om bord, der er mistænkt for at have begået visse i konventionen nærmere definerede handlinger, til myndighederne i enhver anden stat, der har ratificeret konventionen. Det drejer sig om handlinger, der generelt kan karakteriseres som terrorisme.
- Behovet for at overgive en mistænkt er størst i situationer, hvor skibet befinder sig langt fra Danmark eller slet ikke kommer til dansk havn, hvilket ofte er tilfældet.
- Overgivelse til fremmede myndigheder kan kun ske for så vidt, den pågældende er mistænkt for at have begået en forbrydelse omfattet af konventionen, dvs. forbrydelser, der i gængs tale omtales som terrorisme. Overgivelse af personer, der er mistænkt for andre forbrydelser, kan fortsat kun ske til en dansk myndighed.
- (171) Af begge parter (modsat stk. 1). Dette kan være afskedigelsesgrund, jf. § 17, stk. 1, nr. 7.
- (172) Jf. bkg 1996 1029 om på- og afmønstring af søfarende, om besætningskemaer og om søfartsbøger. Ved mønstring forstås kontrol med især overholdelse af de alders-, uddannelses- og helbredsmæssige krav, som skal være opfyldt for at arbejde om bord. Kontrol med mønstringen omfatter også kravene til besætnings størrelse og sammensætning. Kontrollen udføres af Søfartsstyrelsen, dog har skibets fører også pligt til at kontrollere, at lovgivningens krav er overholdt.
- (173) Stk. 2 som affattet ved L 2003 1231, hvorved der er skabt hjemmel for at udstede identitetsbeviser til søfarende, som lever op til kravene i ILO-konvention nr. 185 af 2003 om søfarendes identitetsdokumenter. Identitetsbeviserne udstedes efter anmodning fra den enkelte søfarende og er gyldig rejselegitimation for indrejse i og udrejse af Danmark i forbindelse med dokumentation for påmønstring på eller afmønstring fra et skib i dansk eller udenlandsk havn. Konventionen fastlægger en række standarder for procedurerne i forbindelse med bevisernes udstedelse og deres registrering samt for udformningen af beviserne, ligesom det sikres, at der efterfølgende kan ske verifikation af udstedte beviser.
- Bestemmelsen viderefører endvidere de søfarendes ret til at modtage dokumentation for tjenesteforholdet - krav, der hidtil implicit har fulgt bestemmelserne vedrørende søfartsbøger. Bestemmelsen viderefører ligeledes de hidtidige bestemmelser om besætningskemaer, som anvendes som led i mønstringskontrollen.
- ILO-konventionen indeholder en bestemmelse om, at identitetsbeviserne skal forblive i den søfarendes varetægt til enhver tid, undtagen når det er i skibsførerens forvaring med den søfarendes skriftlige samtykke. Den tidligere bestemmelse om overgivelse af søfartsbogen til skibsføreren vil blive erstattet af administrativt fastsatte regler i overensstemmelse hermed.
- (174) Affattet ved L 1997 14, jf. L 1996 474 om ændring af **strfl**.
- (175) Herved er især tænkt på den borgerlige straffelov. I vendingen ligger, at dette kapitels straffebestemmelser alene angår forhold, der må betragtes som tjenesteforseelser. Til illustration heraf henvises til U 1978 686: En skibsførers behandling af 3 somaliere, der havde sneget sig om bord som »blinde passagerer« ansås at indebære en overtrædelse af **strfl** § 244, stk. 2, 3 og 4, og han idømtes derfor 40 dages hæfte.
- Bestemmelsen er ændret ved L 2002 277 som følge af hæftestrafrens afskaffelse.
- (176) U 1944 985: Kaptajnen frifandtes for servering af fordærvet mad, fordi han intet kendte til forholdet, og hovmesteren frifandtes, fordi der ikke var hjemmel til at straffe ham.

- (177) Om straf som følge af overtrædelse af sikkerhedsforskrifter mv., se § 28 og 29 i lov om sikkerhed til søs.
- (178) U 1960 934 S: 9 dækbesætningsmedlemmer havde i forening nægtet at kaste fortøjningerne, før lugerne var lukket og skalket. Da de måtte vide, at vægringen var sagligt ubegrundet - sødygtigheden var under ingen omstændigheder angrebet, da der forestod 4 timers sejlads ned ad Schelde i roligt sommervejr, hvorunder lugelukningen kunne ske i ro og mag - idømtes de bøder, forvandlingsstraf: 4 dages hæfte, hovedmanden dog 6 dages hæfte.
- (179) § 68 om straf ved grundstødning, spiritussejlads mv. blev ophævet ved L 1998 902, da forholdet nu er reguleret af § 29 i lov om sikkerhed til søs.
- (180) Ophævelsen af § 69 er sket ved L 1998 902, som en konsekvens af ophævelsen af § 68.
- (181) Eksempelvis regler om arbejdsgiverens pligt til at oprette en skriftlig kontrakt, jf. § 3, stk. 1.
- (182) I dette stykke er det i overensstemmelse med anden tilsvarende lovgivning vedrørende frakendelse af retten til at udøve virksomhed, der kræver særlig offentlig autorisation eller godkendelse, fastsat, at sønæringsbeviset kan frakendes for et bestemt tidsrum indtil 5 år eller for bestandigt.
For at undgå en administrativ omgørelse af domstolsfastsat tidsbestemt frakendelse er det i stk. 1, sidste pkt., fastsat at ministeren, først når 5 år er forløbet efter endelig dom, kan tilbagegive det frakendte sønæringsbevis. Om administrativ inddragelse af sønæringsbevis se tillige sønæringslovens § 33, stk. 5 og § 38, stk. 1.
- (183) Bestemmelsen burde have været omformuleret ved L 1998 902, som en konsekvens af § 29 i lov om sikkerhed til søs. Bestemmelsen om administrativ inddragelse af sønæringsbevis f.eks. i tilfælde af spiritussejlads er nu udgået og findes i § 29 i lov om sikkerhed til søs.
- (184) Jf. bkg 1973 614 ændret ved bkg 1988 450 om ret til pleje og fri rejse mv. efter sømandsloven samt bkg 1990 829 om ligsyn og begravelse mv. ved dødsfald til søs.
- (185) Jf. straffehjemmelen i § 66, nr. 2 b.
- (186) Ifølge bkg 1974 13 gælder lovens § 19, stk. 3, 2. pkt., ikke for personer, der gør tjeneste på fiskeskibe, dvs. skibe, der er forsynet med fiskericertifikat.
- (187) Indsat ved L 1987 857 i forbindelse med oprettelsen pr. 1988-01-01 af Søfartsstyrelsen og ændret ved L 2003 1173. Herefter kan ministeren fastsætte regler for klageadgangen både i de tilfælde, hvor Søfartsstyrelsens kompetence hviler på delegation fra ministeren og i de tilfælde, hvor styrelsens kompetence følger umiddelbart af loven.
- (188) Loven trådte i kraft 1974-02-01, jf. bkg 1973 607.
- (189) Loven er endnu ikke sat i kraft for skibe hjemmehørende i Grønland. For Færøerne gælder, at området anses for færøsk særanliggende og undergivet færøsk selvstyre.